ОВИД

HORIZON

ВЕРЕСЕНЬ
SEPTEMBER
1957

РІК VIII. Ч. 9 (86)

Ціна 40 ¢

Український кооперативний Рух вважає за добре все те, що скріплює націю як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„Самопоміч"

2351 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, ILL.

Телефон: HU. 9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДИ І ДАЄ ПОЗИЧКИ

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 вечером.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 в Credit Union Share Guaranty Corp.

Позички забезпечені до висоти $10.000 в Credit Union National Association

В приміщенні Кредитової Кооперативи переводиться

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі, помагаєте рівночасно Українській Громаді.

УКРАЇНСЬКА ПЕКАРНЯ

„ЛІДІЯ"

відома з випікання найсмачнішого печива, відзначена першим місцем на конкурсі випікання хліба в Чікаго.

Скора й совісна обслуга

ТРИ ГАРНО УСТАТКОВАНІ КРАМНИЦІ:

1957 W. Superior — HA 1-1677

2219 W. Potomac — HU 6-3844

2510 W. Potomac — HU 6-4231

ОВИД

The Monthly Newsmagazine
No. 9, September, 1957

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.

Branches:

2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.
G. P. O. Box 1476
New York 1, N. Y., USA.
6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada
c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barwon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England
Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Union des Travailleurs Ukrainiens en Belgique
72, Bd. Charlemagne, Bruxeles

Application for Second-Class Mail privileges is pending at Chicago, Illinois.

Authorized as Second-Class Mail, Post Office Dept., Ottawa.

Printed by The Basilian Press, 286 Lisgar St., Toronto, Ont., Canada.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Subscription $4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Статті підписані повним іменем або ініціялами не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата:

Австралія і Англія — шіл.	30/—
Аргентина — арґ. пезів	60/—
Бразилія — крузейрів	120.—
Франція — фр. фр.	800.—
Німеччина — ДМ.	10.—
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.—

Передплату можна вплачувати довільними ратами.

З М І С Т:

Дора Левицька — **На широких полях** — — — — — — — — — — 3
Євген Гановський — **Шостий Всеамериканський Здвиг СУМА** 5
Нестор Ріпецький — **Барничіяна** — — — — — — — — — — — 7
Олексій Сацюк — **Богиня прижмурила очі** — — — — — — — — 10
Наталя Пазуняк — **Під знаком кленового листка** — — — — — — 14
Михайло Островерха — **Ясне інтермеццо** — — — — — — — — — 15
К. Гр. — **Андрій Гарасевич** — — — — — — — — — — — — — 16
Олександер Шульгин — **Сторінка минулого** — — — — — — — — 19
Рома Турянська — **Опера "Богдан Хмельницький" К. Данкевича** 23
М. Орест — переклади — **З польської поезії** — — — — — — — — 25
Б. Олександрів — **Молодим** — — — — — — — — — — — — — 26
Загадки — — — — — — — — — — — — — — — 27
Спорт — — — — — — — — — — — — — — — 28
Шахи — — — — — — — — — — — — — — — 28

На обкладинці: Юні Сумівці Марія Пелех і Володимир Басараб із осередку СУМА ім. М. Павлушкова в Чікаґо під перехідним прапором першенства, яке здобув цей осередок на Маніфестаційному Здвизі СУМА в Дітройті 31 серпня і 1—2 вересня 1957 р.

Знижка ціни й передплати "Овиду"!

Радіємо, що можемо повідомити П. Т. Передплатників і Читачів "Овиду", що з цим числом обнижуємо ціну за один примірник журналу до 40 центів, а річну передплату до $4.00 річно, яку можна сплачувати довільними ратами.

Маємо змогу зробити це завдяки прихильній поставі до "Овиду" читацького загалу в Америці й Канаді, себто на новому терені появи журналу. Достатня кількість передплатників та урухомлення відділу оголошень дають нам змогу перевести цю обнижку та так простувати до дальшої розбудови журналу.

Згідно з договореннням із друкарнею, починаючи від наступного жовтневого числа, "Овид" буде появлятися точно першого тижня кожного місяця і з кожним новим числом будемо старатися вводити деякі поліпшення. Маємо намір у скорому часі започаткувати окремі видання "Овиду" в Чікаґо й Торонто.

В акції розбудови журналу зорганізуємо в найближчих місяцях зустрічі авторів "Овиду" з читачами по більших осередках ЗДА й Канади.

Для передплатників, що заплатили повну передплату в дотеперішній висоті (в сумі $6.00), пересилаємо вирівняння у формі книжки вартости $2.00.

ВИДАВНИЦТВО ЖУРНАЛУ "ОВИД"

Back to school with a new

ROYAL®

1957 PORTABLE

Featuring Royal's EXCLUSIVE Clean 'n Easy Ribbon Changer

with Royal **TWIN-PAK**

Your fingers never touch the ribbon!

NEW decorator colors—
Velvetone or smooth finish...

Royal Red • Royal Pink
Royal Beige • Royal Green
Royal Turquoise • Royal Gray

+ Standard Keyboard with TWO EXTRA KEYS

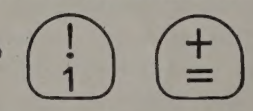

At last . . . you can change a ribbon in only 6 seconds and-without getting a spot of ink on your hands—Royal's new Twin Pak does it!

DEALER'S COMPANY:

MYKOLA DENYSIUK

2228 W. CHICAGO AVE.
CHICAGO 22, ILL., USA.

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дораховування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машини до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

Якщо хочете придбати собі або Вашим рідним доброякісну та ще й із фабричною ґарантією машину до писання, звертайтеся до нас особисто, письмово або телефонічно, а ми обслужимо Вас скоро й догідно.

РІК VIII., Ч. 9 (86) **ОВИД** ВЕРЕСЕНЬ, 1957

Група членів СУМА в Чікаґо з Проводом (голова М. Яременко) на Маніфестаційному Здвизі в Дітройті

Дора Левицька

НА ШИРОКИХ ПОЛЯХ

(Прапороносний Осередок СУМА ім. М. Павлушкова в Чікаґо)

Розмах і темпо великого Чікаґо, що центрально положене на перехресті торговельних шляхів Америки, його рвучке життя і стремління все вперед у розвою ключевої індустрії, будівництва та світових вистав — передався в деякій мірі й українським поселенцям, що вже від давна тут живуть. Українська еміґрація в Америці досягла власне в Чікаґо найбільших осягів і в політично-організаційному, — Гетьманські Січі, — і в релігійному житті: найкраща і найбільша українська католицька церква в Америці, великі православні парохії, модерна цілоденна школа та численне й сильне членство наших передових забезпеченевих організацій. Слідами і за прикладом наших перших піонерів пішли й нові українські переселенці, що ось у ділянці молодечих організацій можуть похвалитися великими досягненнями Спілки Української Молоді ім. Павлушкова. СУМА-Чікаґо є не тільки взірцевою та імпозантною організацією на терені нашого міста, вона є також передовою поміж усіми сумівськими Осередками на терені Америки. Осередок СУМА ім. Павлушкова в Чікаґо вже третій раз здобуває переходовий прапор у загальносумівських змаганнях в Америці.

Коли вісім років тому ґурток молодих людей із Чікаґо взявся організувати нашу молодь у ряди, слабкої тоді і нічим не притягаючої Спілки Української Молоді Америки, — то ніхто не передбачував, якими шляхами піде розвій цієї Організації. А тепер подивляючи Сумівські З'їзди, концерти, драматичні вистави та спортові перемоги, малохто усвідомлює собі, який тяжкий шлях, битий невсипущою працею, трудом, самовідреченням, а головне посвятою для цієї молоді, пройдено за цих кілька років. Кожний рік — це був добавок праці й успіху до різногранних зацікавлень молоді: драматичний ґурток, футбольна дружина, хор, духова оркестра, танцювальний ансамбль, ре-

Духова орхестра СУМА в Чікаґо підчас виступу на Здвизі в Дітройті під упр. проф. І. Барабаша

презентація в стук-пукy і літні виховні табори. Кожний пройдений рік праці добавляв чікакґському Сумові розголосу і слави серед українського громадянства й атрактивности серед молоді; а своєю статечністю та почуттям відповідальности здобули собі виховники та референти СУМА довір'я у батьків. Серед праці ні організаторам СУМА ні самій сумівській молоді не приходилось легко: часто відчувалося зневажливий холод, якийсь неоправданий високий тон і брак зрозуміння, часами — мовляв — не добачували СУМА, і тільки завзяття, запал та повна амбіції праця над собою, що виявились у великих успіхах та досягненнях — проломили врешті холодну відчуженість і добились пошани, довір'я, а то й подиву для себе.

У рості праці, добуванню признання та осягів — мала, на початках, жмінка ентузіястів, більшала. Щоразу приставали юнаки та юначки, які розбирали поміж себе поодинокі ділянки праці; початково мала група піонерів розросталась у численний штаб, у якому вже не "всі" виконували "все", але де вже поодинокі референти відповідали кожний за свою ділянку. Так СУМА в Чікаґо зуміла вдержувати постійно в повному ході праці та розгортанню все нових плянів численні ґуртки при рівночаснім масовім рості членства. На сьогоднішній день цілий Осередок СУМА ім. Павлушкова в Чікаґо очолює Микола Яременко, а поодинокі самодіяльні ґуртки, які являються засадничими у сумівській праці, ведуть: театральний ґурток — Ярослав Конол, духову оркестру — Петро Питель, хор — Богдан Плішка, танцювальний ґурток — Степан Косовський. Широко розвиненою спортовою діяльністю кермує спорт. референт Михайло Яворський; повну розмаху й безперервного росту ланку Юного СУМА веде інж. Степан Ґоляш при допомозі цілого штабу співпрацівників і Батьківського Комітету. Є ще цілий ряд інших ділянок, як пропаґанда і преса, господарство й адміністрація великим і репрезентативним власним будинком СУМА, секретаріят та фінанси, які, як слід насвітлити, не дають змоги обмежені рямці короткої статті. Добрий мистецький рівень якого досягли Сумівці в театральному й танцювальному ґуртках, хорі та оркестрі, є вислідом з одного боку природних здібностей української нації, що донедавна не все мала змогу свобідно їх плекати, а з другого боку жертвенної й віддапої праці самих Сумівців і їх мистецьких провідників: проф. І. Барабаша, проф. М. Шути, проф. О. Плешкевича, проф. П. Зінченка і п. О. Васьків. Сьогодні позиція СУМА в Чікаґо вже така, що будьяка поважна імпреза, похід, концерт чи маніфестація не до подумання без участи Сумівської молоді. І власне молоді. Це ряди і колони стрункиx, молодечих постатей, юнацьких лиць, на яких цвітуть життєрадісні усмішки. Вони з вірою в Українську Правду відновили самі свою Спілку, розторощену займанцем на Рідних Землях. Щойно за декілька десяток літ час вирішить і вибере з-поміж перших організаторів тих, що залишаться для СУМА їхніми репрезентантами й засновниками. Сьогодні це могутня і монолітна організація, що йде вперед цілою своєю рушійною силою, що своєю динамікою рве за собою наростаючий доріст, і яка тим власне сильніша і більш життєздатна від інших молодечих організацій, що вагу всієї праці й відповідальности, як також і зовнішної репрезентації, несуть на своїх плечах не учасники "старої войни", похилені під вагою традиції і споминів, — але саме молоді, повні розмаху одиниці, які і є притягаючою силою і приманливим прикладом для смотриків і для дітей. Все ж перед СУМА залишаються ще деякі нездобуті цілини до опанування: це головним чином водний спорт; бистрі ріки і зелене, хвилясте море. Море викреше відвагу, висталить волю і навчить витривалости, бо властивий змаг:

"...і станемо плечима до плечей
і на чотири боки шаблі..."

ще тільки перед нами!!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!
ЧИТАЙТЕ!
ПОШИРЮЙТЕ!
О В И Д!

Євген Гановський

ШОСТИЙ ВСЕАМЕРИКАНСЬКИЙ ЗДВИГ СУМА

У днях 31 серпня, 1 і 2 вересня 1957 р. відбувся ШОСТИЙ ВСЕАМЕРИКАНСЬКИЙ МАНІФЕСТАЦІЙНИЙ ЗДВИГ Спілки Української Молоді Америки, який цього року був присвячений 40-літтю української національно-визвольної боротьби. Цей величавий здвиг був рівночасно у двох місцевостях, а саме: на Оселі СУМА біля Нью-Йорку, де взяли участь Осередки СУМА із східніх стейтів, та на Оселі "Діброва" біля Дітройту для Осередків СУМА західніх стейтів. Для підготовки й переведення цього свята сумівської молоді, Головна Управа СУМА виділила була окремі дві команди Здвигу, з-поміж членів осередків, що положені найближче Оселі СУМА та Оселі "Діброва".

У цьому році, крім створення Команди Здвигу, організаційні завдання перебрали на себе два Осередки СУМА з Дітройту. Отже всі їх члени, крім підготовки себе до участи в Здвизі, мусіли виконати цілий ряд технічних робіт, щоб так уможливити своїм друзям із дальших осередків догідне перебування під час Здвигу.

Коли попередніх років такі Здвиги відбувалися переважно в більших містах та центрах найбільшого скупчення українських поселенців, то в цьому році Команда Здвигу "Захід" рішила відбути його поза містом, надаючи йому характер юнацьких таборів. Із тих причин вибрано на Здвиг Оселю "Діброва", яка на це дуже надається.

Вже кілька місяців перед Здвигом у всіх Осередках СУМА проходила посилена праця. Кожний Осередок почав мобілізувати всі свої мистецькі гуртки: оркестри, хори, танцювальні групи і т. п., щоб якнайкраще зарепрезентувати себе перед іншими осередками й українським суспільством. Витворилося свого роду суперництво поміж поодинокими конкуруючими осередками, що можна було виразно побачити підчас мистецької частини Здвигу, де з кожного осередку голосилися до виступів цілі ряди мистецьких самодіяльних груп, не уступаючи одна одній. Крім того впадав виразно в очі факт, що на протязі часу від минулорічного здвигу поодинокі Осередки зуміли зорганізувати нові мистецькі самодіяльні гуртки, яких вони перед тим не мали. Ще один відрадний факт доводиться ствердити: у цьогорічному Здвизі, основну ролю відогравав Ю СУМА, і щодо чисельности і щодо виступів у мистецько-пописовій частині Здвигу. Про це свідчить хочби такий факт, що з самого Чікаго прибуло на Здвиг понад 120 юнаків і юначок, чотири юно-сумівські танцювальні групи, юно-сумівська оркестра тощо. Що до чисельної участи Ю СУМА, то за Чікаґом ішов Осередок СУМА з Клівленду та два місцеві Осередки з Дітройту.

Дуже нетерпляче очікувала вся сумівська родина дня зустрічі на Оселі "Діброва". То вже й у ранніх годинах суботи 31 серпня з усіх сторін почали прибувати спочатку авта, а там і автобуси. В пополудневих годинах майже всі учасники Здвигу були вже на "Діброві", а просторі площі й зелені посеред дерев поляни вкрилися густо сумівцями. Оселя "Діброва" заворушилися, в короткому часі частина учасників розмістилась у приміщеннях, а решта почала розбивати для себе шатра. Все робилося в поспісі, бо наближалася хвилина святочного відкриття Здвигу.

На звук сурмача, всі сумівці й сумівки почали спішити на місця збірок своїх Осередків, звідкіля, під звук оркестри, вирушили на площу перед гарно прикрашену трибуну. Там усі осередки утворили великий чотирокутник, по якого фронтовій стороні стануля Команда Здвигу та члени Головної Управи СУМА. Здвиг розпочався звітами голів Осередків Комендантові Здвигу другові Л. Футалі,

Голова Краєв. Комітету СУМАмерики З. Осінчук із Нью-Йорку вручає переходовий прапор першенства гол. Чікаґівського СУМА М. Яременкові

який у свою чергу зголосив усіх учасників здвигу числом 750 осіб Голові Головної Управи д. З. Осінчукові. Після сумівського привіту "Честь України" — "Готов Боронити" відбулося піднесення прапорів під звук американського й українського національних гимнів, які відіграли на зміну оркестра СУМА з Чікаго та Дітройту. Після короткого слова Команданта Здвигу й відчитання денного наказу, всі осередки розійшлися в зорганізованому ладі та почали приготовляти себе до молебна та вечірньої молитви. Молебен відслужив о. Лящук із Дітройту; підчас молебна виголосив до української сумівської молоді глибоко-змістовну проповідь.

Після короткої перерви та вечері, всі сумівці зібралися довкола ватри. Біля неї зібралося теж велике число місцевого і приїзжого українського громадянства. Сама програма ватри поділялася на дві частині; перша була присвячена 40-літтю української визвольно-національної боротьби українського народу. Представник нашого найстаршого громадянства та учасник перших Визвольних Змагань п. проф. М. Дольницький передав палаючий смолоскип п. інж. С. Голяшеві — учасникові УПА, що символізувало продовження визвольної боротьби молодшим поколінням, а той вручив цей символ сумівцеві, як тому, що повинен дальше її вести та до неї підготовлятися. Після запалення ватри з короткою промовою виступив п. проф. М. Дольницький, а опісля п. інж. С. Ґоляш. Обидва промовці, нав'язуючи до подій, у яких вони брали особисто участь, ствердили тяглість визвольної боротьби українського народу та вказали на ті завдання, які спадають під сучасну пору на всю українську молодь, особливо на сумівську. Дальшу програму святочної частини, виповнену відповідними деклямаціями й рецитаціями, закінчено піснею "Не пора".

Друга частина ватри мала розваговий характер. Поодинокі осередки, головно відділи Ю СУМА, виступали спонтанно зі скечами, жартівливими піснями, тощо. Помимо пізньої години ніхто не кидав збору, а всі жалували, що ватра догоряє і звук сурми попереджує, що незабаром усе мусить піти до своїх приміщень — зближається нічна тишина і час відпочинку до наступного дня Здвигу.

У неділю ранком, хоч іще нічна тишина не скінчилася, в шатрах було вже чути гамір. Це в першу чергу побудилися юні сумівці, яких не втомили ані довга дорога, ані попередній день Здвигу. Другий день свята розпочато піднесенням прапорів та Службою Божою, яку відслужив о. парох Дітройту. Підчас Служби Божої Оркестра СУМА з Чікаго під кер. п. проф. І. Барабаша відіграла кілька релігійних мелодій, яких виконання стояло на дуже високому рівні.

У год. 12:30, після закінчення Богослуження, всі Осередки продефілювали перед почесною трибуною, на якій засіли представники поодиноких українських установ та поважніші українські громадяни. На трибуні були приявні також офіційні представники американці. Перед дефілядою промовляли з цієї трибуни два сенатори, представники стейтового уряду, та ряд українців. Із головною промовою виступив Голова Головної Управи СУМА д. З. Осінчук, після чого схвалено "Політичне становище".

У пополудневих годинах розпочалася мистецько-пописова частина Здвигу. Почали її вільноручні вправи "Боже Великий". Ціла програма складалася з групових і поодиноких танків, виконуваних переважно Ю СУМА, деклямацій, мело-деклямацій, виступу хору бандуристок із Дітройту, мішаного хору з Чікаго та духових оркестр із Чікаго, Клівленду й Дітройту. Більшість виступів була дійсно на високому мистецькому рівні; для їх оцінки й визначення нагород покликано спеціяльне фахове жюрі. Програма тривала ціле пополудне, та з огляду на велику кількість зголошених точок, забракло часу на те, щоб кожний Осередок міг похвалитися своєю працею.

Другий день Здвигу для старших сумівців і громадянства закінчився щойно в дванадцятій годині ночі, бо, зараз після закінчення мистецької програми, розпочалася забава з танцями.

Третій день Здвигу не був уже такий утомливий для учасників. Дехто приготовлявся вже до від'їзду, дехто відпочивав, тільки Команда засідала та робила підсумки з двох проведених днів. Коло полудня всі учасники з дальших осередків роз'їхалися, а місцеві залишалися для впорядкування Оселі.

У загальному треба ствердити, що цьогорічний здвиг СУМА був імпрезою вдалою так, що всі учасники роз'їхались домів із великим задоволенням. Ця зустріч української молоді на "Діброві" черговий раз пригадала молоді її завдання та буде дальшим стимулом до праці у поодиноких осередках, ланках і гуртках. Знов же українське суспільство з гордістю й надією споглядало на зорганізовані ряди юнаків, юначок, сумівців і сумівок, яких більшість, хоч уже виросла на чужині далеко поза Україною, проте її молодечі серця сповнені тими самими бажаннями й любов'ю до України, що якраз і є запорукою кращого майбутнього нашого народу.

Сумівці на таборі

Нестор Ріпецький

БАРНИЧІЯНА

(Думки на маргінесі)

Скажете: а воно що таке?

Проблема, дорогі, бісова проблема.

Просто: Ярослав Барнич належав до грона моїх професорів, а я, як зрештою всі учні всіх часів і всіх шкіл, маю на своїх бувших професорів "злість". Бо, прошу уявити собі тільки мій душевний стан, коли один із тих професорів викликав мене такого зимового ранку до своєї канцелярії і сказав:

— Бачиш, синку, ми прийшли до переконання, що на учня ти вже за мудрий, а на професора ще за дурний...

Звичайно: резолюція була логічна: мене викинули зі школи.

Отже маючи до своїх бувших професорів таке саме почування, люблю на них мститися. Цим очевидно тільки доказую свою невідлучну приналежність до коханих сучасників, яких війна, таборова революція й велика еміґрація визволила з усіх почувань крім того одного, яке завжди таке однакове, хоч і проявляється в тисячах різних форм.

Очевидно і моя "злість" проявляється в особливішій формі.

Я ото переслідую Ярослава Барнича понад двадцять років.

Ще бо в славетному місті Станиславові засипав я його своїми "вершиками", які він, з природи добросердечний, читав, а навіть деколи й хвалив, хоч ясно, у серці проклинав ту прикренну обставину, що оті кляті "вершики" приносив я йому додому, а не до школи, де він міг би "екс катедра" виписати на них рецензію якоюсь мало ліричною березовою мітлою.

Ото ж, бачите, я такий лютий на нього, що аж його люблю. Коли комусь із шановних читачів може це твердження видатись дивовижно нелогічним, то він правдоподібно мало обзнайомлений із духом народньої мудрости, яка в часі останньої війни саме винайшла подібне твердження для деяких людей: "Йой, паночку, та ви такі мудрі, та такі мудрі, що аж дурні."

І хоч це може й на парадокс скидатися, то гляньте тільки довкола себе: нічого крім парадоксів не побачите. А коли все парадоксом стало, то що таке парадокс?

Злобні колеґи, що пам'ятають іще ті станиславівські передісторичні часи, могли б хитро підсміхнутися і сказати:

— Не верзи дурниць, оті твої "вершики" не мали нічого спільного ні з професором, ні з літературою, а були таки досить наївним претекстом для чогось іншого. Ніби, думаєш, ми вже позабули чорнооке, чорноволосе, прекрасне дівча, за яким ти завертав очиськами?...

Та, маю надію, що всі мої злобні колеґи вивмирали, або поженилися. В одному і другому випадку зійшла на них благословенна мовчаливість. А навіть, якщо ще котрий із них і вихований якимсь чудом від голоду, граду і війни,

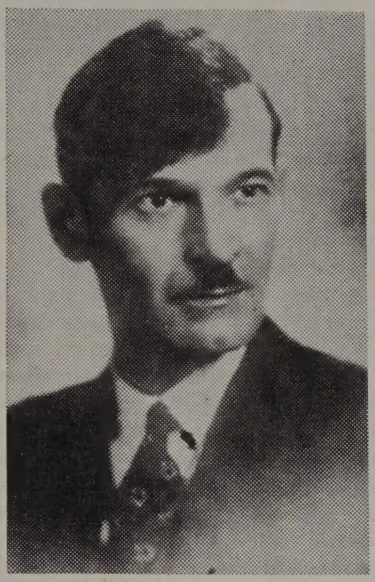

Ярослав Барнич

то я, за блискучим прикладом моїх сучасників, скажу категорично: неправда. І мусять мені повірити на слово, бо в нас узагалі віриться на слово, а крім того, відомо ж, що в час революції всі документи попропадали і тепер навіть піддячому з Кобиловолок ніяк доказати, що в славних Кобиловолоках не було опери і він не виспівував там якогось Каварадоссі.

Ото ж, маючи таку злість на Ярослава Барнича, я неабияк зрадів, коли довідався, що він там у якомусь Лорейні якісь шрубки закручує. А побожна мрія тільки "фиц" у моїй голові: коби то мені на фабриці тій форманом стати. Гай, гай, написав би я своєму професорові двійок, що аж сам Павло Нєхцай, терціян станиславівської ґімназії, у гробі якесь сальто мортале вичинив би.

Та ба! З Канади до Америки тяжче дістатися, як верблюдові через вушко голки перелізти, а крім того, побачивши на премієрі оперети "Шаріка" Ярослава Барнича, я мусів сконстатувати факт, що Барнич Барничем залишиться не то до фабрики його запхай, а навіть і під фабрику, а ти брате милий, хочби і власником тієї фабрики став, то "конем фіякерським" залишишся.

Така, вам, соціяльна нерівність, як у старім краю так і в новім.

І тому я врочисто пред'являю резолюцію на затвердження всім критикам Ярослава Барнича: "Хлопці, не тратьте сили, спускайтеся на дно, бо так уже не нами створено, що соловейкові — соловїна доля, а єндикові — єндича, і якби він, єндик отой сарака, не силкувався, то завжди в нього замість високого "це", зовсім таки низьке "фе" вийде.

І з такою резолюцією вибрався я на премієру "Шаріки".

Ярослав Барнич, хоч може це й зайвий раз твердиться, відіграв ролю українського Легара і, хоч його оперети не мали щастя йти на сценах українських штадт-театрів, а мусіли появлятися на скромних дошках об'їздових театрів, проте ж і без блискучої шати державного театру, потрапили здобути серце українського глядача.

Не знаю, чи десь заховалася та цитра, що її вживав наш композитор, якому скромна вчительська платня не вистачала на закупно такого люксусу, як фортепіян, але коли вона заховалася, то могла б розказати історію постання "Дівчини з Маслосоюзу", "Гуцулки Ксені", "Пригоди в Черчі" ну й "Шаріки".

Могла б цю історію розповісти і пані Слава, знаменита дружина композитора, якій вправді на премієрах не вручають цвітів, але яка сама мистець (донька незабутнього Рубчака) вміла і серед найбільш несприятливих обставин створити мистецьку, творчу атмосферу, в якій виросли оті улюблені нами всіми оперети, що внесли в наше життя промінь щирої радости й чистої краси.

Критики, звичайно, могли б засісти за стіл, заложити свої чорні окуляри на ніс, взяти в руки скальпелі й доказати, як на долоні, що в Барнича те зле, а тамте погане, та ціле щастя, що в наші часи критичні вівісекціоністи чимраз більше тратять свій монополь, а рішальним чинником стає той, для кого властиво всі мистецькі твори постають: глядач. А український глядач оперети Ярослава Барнича любить, ними захоплюється і вони дають йому те, чого ніякий критик не може дати: хвилину шляхетної насолоди, коли людина може відірватися від сірої буденщини і пережити радісне піднесення, яке дає нову силу жити і працювати дальше, сподіваючись завтрішнього, сонячного дня.

Ярослав Барнич має в собі щось, чого декому бракує: ні обставини, ні сірина реального життя не потрапили вбити в ньому творчого генія.

Яких двадцять років тому дав Ярослав Барнич українській сцені модерну "віденського" типу оперету і оце вона вже двадцять років на сцені тій держиться.

Воно особливо радісно бачити, як фабричні станки сколихують творче серце композитора і надихують його новими мелодіями так само, як колись робили те саме збитки учнів чи учениць станиславівських гімназій. Як то сказав хтось: "Мистець не бачить речей такими як вони є, але такими, як він сам є."

І тому думаю, що коли "Шаріка" зробила на нас сьогодні таке саме враження, як перед двадцяти роками, то це значить, що творчість композитора не проминаючий метелик, а щось, що залишиться, що завжди свіже й миле, завжди зворушливе. А коли ті характерні прикмети не є атрибутами всього, що більше від пересічности, то чим же є все велике?

Коротко після театральної премієри довелось мені зустрінути одного критика. Критика, який уважає себе за об'єктивного. Тому й запитав я критика:

— А що ви думаєте про виступ артиста Х.?

— Як на виступ професійного актора — то зовсім погано, кажучи між нами.

В такий спосіб наступив я проблемі на хвіст, сказав би Вишня.

— Але ж, критику, — казав я, — у вашій рецензії написали ви зовсім щось інше?

Критик зам'явся:

— Бачите ж... воно не можна ж так... людина заслужена... я написав, що йому попала невдячна роля...

Придавлений проблемний хвіст аж м'явкнув:

— І так, дорогий критику, рятуючи "заслуженого актора", ви вдарили по невиннім авторові? Яка ж тут безсторонність?

Без ніякого для мене сумніву існує в нас змова "бувших людей", які чомусь завжди пробують задержати світ у його безупинному кружлянні. В нас якийсь дивовижний ніби консерватизм, ми якісь чудацькі консервати, які, як це знаменито окреслив англійський гуморист 19 ст. Д. Джеррелд: "Консерват це така людина, яка і не гляне на новий місяць-молодик зогляду на респект для тієї старої інституції — старого місяця-повні". У нас чомусь забувається істину, що, як це правильно ствердив американський філософ Р. Емерсон: "Кожний мистець зачинав від аматорства". У нас зовсім не мислиться про те, що буде, коли сьогоднішні визнані мистці за незмінними правилами життя відійдуть, і коли сьогоднішні "аматори" не прийдуть їм на зміну.

У нас відбувся недавно цілісінький спектакль на цю тему, коли один із заслужених і визначних мистців відмовився бути в компанії із другим, тільки тому, що той другий не може виказатися метрикою із 19 століття. Признаймось: Леся Українка не мала б серед таких старих письменників ніякої шанси...

Це все приходить на думку, коли пригадую собі слова, висказані минулого року визначним українсько-канадійським діячем, мґр. В. Гультаєм, коли обговорювано справу музичної стипендії для молодої співачки, Соні Сахно, яка несподівано блиснула дійсним талантом на торонтонській сцені. Він сказав: "Я завжди вірив і вірю, що нам треба звертати пильну увагу на наше молоде покоління. Воно ж має перебрати після нас працю і продовжувати її. А до того треба його підготовити. Наше молоде покоління може матиме змогу зробити більше від нас, бо воно виростає в більш сприятливих обставинах, а коли ще й дістане від нас батьківську щиру опіку — то, вірю, завдання покладені на нього з честю виконає."

Дійсно: кидаючи оком у наше минуле можна твердити, що ми випродукували страшну масу всяких "недокінчених": недокінчених студентів, недокінчених політиків і недокінчених мистців. Ми маємо між собою талановитих людей, людей, що свого природного таланту не могли з таких чи інших причин вивершити солідним фаховим знанням, якого для кожної праці так необхідно. Ми ніколи не приділювали цій справі належної уваги. Появлявся талант: десь хтось похвалив, чи поганив і на тому звичайно кінець. Ніхто, хіба за малими вийнятками, не пожурився, чи така люди-

на має змогу скінчити малярську академію, консерваторію, чи має змогу поставити свій Богом даний талант на тривку основу чи ні, і в висліді: десятки надзвичайних талантів, що не здобувши конечного основного знання, потопають у хвилях дилетантизму. А чейже відомо, що для народу немає кращої і солідніщої інвестиції, як інвестиція у власну людину. Якже мало в нас інвестовано в неї...

І тому особливо приємно відзначити жест українських діловиків Торонта, які минулого року започаткували акцію "інвестиції в українську людину".

Тим більше, що інвестиція виказалася знаменитою.

Соня Сахно зробила за останній рік великий поступ і, згідно з опінією усіх, вибилася сьогодні на чоло українських молодих мистецьких сил Торонта.

Її блискучий голос, її природний талант одержує тепер таку потрібну школу в Королівській Консерваторії Торонта і ми певні, що українська сцена матиме в ній свою "ясну зірку". Соня Сахно талант — перед яким довгий, хоч і незнаний шлях.

Треба тільки б сподіватися, що приклад українських діловиків Торонта заохотить українських діловиків усюди поглянути довкола себе, знайти молоді українські таланти і піддержати їх ділом (як діловикам і пристало) в їх змаганнях "до висот".

Очевидно, що українські діловики Торонта, очолені тепер відомим громадським діячем др. О. Бойком, напевно не занедбають розпочатої справи і допильнують, щоб наша молода співачка могла закінчити розпочаті студії.

Якось так, зовсім припадково, група людей зібралася "на каві" після премієри "Шаріки" й очевидно доволі гаряче дискутувала постановку оперети. Очевидно одноголосно погоджувались, що В. Довганюк у ролі усусуського джури, був знаменитий. Грішний я, признаюся, мав деякі побоювання відносно цього дуже надійного і талановитого актора. Не треба забувати, що в ролі Клима Гусака "джури пана поручника" ми бачили незабутнього Яковлева, але... як то казалось: після місяця-повні сходить місяць-молодик і оба вони місяці, хоч кожен й інакший на вигляд. Дійсно: Володимир Довганюк, у якого природний талант і дійсно фанатична любов до сцени, потрапив створити отого стрілецького джуру, може інакшого, як Яковлів, але не менше переконливого, не менше захоплюючого.

Мова зійшла і на Ніну Тарновецьку, оту "веселу вдовичку", яка хоч і мала не дуже то щасливий досвід у подружньому житті, але... не від того, щоб не спробувати правдивости народньої мудрости, мовляв: до трьох разів штука. Сказавши на вухо: ми зовсім не дивувались Степанові Рущакові ("панові поручникові"), коли він малощо не забув при ній своєї вимріяної Шаріки, бо як то співається: "дівчина була як цукерок". А українська оперета-театр (коли б така у нас була) мала б у Ніні Тарновецькій принаймні другу Стефу Стадниківну. Степан Рущак, якого пам'ятаємо з "Туцулки Ксені", гарно заграв ролю стрілецького

Соня Сахно

старшини і милим голосом захоплював глядачів. А говорячи про нього, заговорилось і про те, як то важкувато мусить бути погоджувати обов'язки "батька родини", який виснажливою працею мусить здобувати хліб насущний, із не менше виснажливою працею в театрі і що дійсно треба бути жертвенним любителем музи, щоб цьому подолати.

Очевидно говорилось і про молоду Браєрівну, яка полонила усіх своєю природністю, граціозністю, своїм безсумнівним талантом; говорилось про братів Хабурських, які (можливо під наглядом свого батька, колишнього старшини УСС) гарно запрезентували молодих старшин, про всіх говорилось, а зокрема про проф. Л. Туркевича, який у так короткому часі зумів музично випровадити оперету, і про режисера Л. Кемпе, що серед усіх несприятливих обставин таки вивів "Шаріку" на сцену. Та все оте говорення зводилося до одного: українське Торонто таки могло б мати, коли вже не професійний, то бодай півпрофесійний театр. Мистецькі сили є, глядач є, здавалося б: усе є.

А от неправда: чогось бракує, бо театру нема.

І всі про те говорять, всі причини бісової шукають, а знайти не можуть.

Може зле шукають?

Хіба!

А коли хтось проблему ту розв'яже, матимемо

Олексій Сацюк

БОГИНЯ ПРИЖМУРИЛА ОЧІ

Зіна любила щоранку, відчинивши вікно, подивитися в далечінь — у простір. Але з їхньої кімнати на восьмому поверсі відкривався тільки міський сірий пейзаж, який у дальшій перспективі затягало не то туманом, не то димом, а там, де звичайно буває обрій, висіла бруднувата синява. Там і кінчалася дійсність та починалася мрія.

Любила Зіна помріяти, тому стояла й дивилась у простір, що за вікном.

Десь від моря подихав легенький вітерець. Його дотик приємно було відчувати тілом, бо він м'який і ласкавий. Бо в ньому багато пестощів.

Унизу, по темному асфальті вулиці й по цементових плитках пішоходів твердим кроком ішло життя. Як і щодня. Як і завжди. Там клекотіло море. Море машин і людей. Котилася хвиля за хвилею, виблискувала проти сонця, безупинно шуміла. Пошум долітав аж сюди, до восьмого поверху, бив об підвіконня, спливав по шибах і безсило падав на паркет кімнати.

Зіна зупинила погляд на одній машині. Це був модерний лімузин пеліцинового відтіню. Рівненько котився вздовж вулиці, пишаючись своєю елеґантністю. Провела його аж до закруту. Там машина повернула ліворуч і зникла.

Посміхнулася Зіна і, кинувши востаннє погляд за вікно, підійшла до чоловіка.

Стояла за його кріслом і замислено вдивлялася в полотно, по якому швидко бігав пензлик, що надавав різного тінювання хмарам, навислим над лісом. Хмари ставали щораз грізнішими, щораз важче налягали на верхів'я дерев, щораз більше було в них руху й стихії. Потім пензлик перестрибнув на сосну, розчахнуту громом, яка тільки однією гіллякою стирчала у простір, наче всіма зусиллями намагалася вловити рештки життя, що тікало від неї.

Зіна не могла відірвати очей від полотка. Їй здавалося, що сосна страждає... Але над лісом — хмари. Надходить нова буря. Закрутить вітром, небо проріжуть блискавки, ударить грім, і з сосни, колись зеленої й запашної, що все життя своє шуміла тихою молитвою, залишиться обгорілий стовп.

Зіна здригнулася.

— Модесте... — озвалась вона. — Картина дуже сумна. Не куплять...

Модест мовчав.

Пензлик бігав по полотні і накладав пригашену зелень. Час від часу блиснув карміном, десь кинув цяткy ультрамарину, десь спалахнув гарячим оранжем. Раптом зупинився. Повис у повітрі між палітрою й полотном.

Модест обернувся до дружини. На його устах, як і завжди, весела усмішка:

— Ти щось казала, Зіно?

— Кажу — картина надто сумна.

— Сумна?.. — і Модест знову обернувся до полотна, прижмурив очі, вдивлявся.

— Хмари і сосна, — додала Зіна.

Модест тихенько почав посвистувати якусь мелодію, а це означало, що він погоджується з зауваженням дружини.

По павзі сказав:

— Маєш рацію, Зіно. Трохи сумна. А взагалі як вона тобі?

— Мені подобається. Навіть дуже подобається. Але Муньйос має інший смак...

— Так, Муньйос має інший смак, — погодився знову Модест. — Не врахував я цього. Що ж, доведеться переробити. Здійму хмари, кину багато сонця, сосну зроблю веселою. Лишу самотньою — Муньйоси люблять трохи меланхолії. Тут, із правого боку, — показав пензликом, — пущу потічок, над ним поставлю берізку, там далі — декілька кущиків. Навколо травичка, повно квітів. Під сосною поміщу похилену дівчинку, що збирає суниці...

— Ні, ні, Модесте, — перебила Зіна, — не переробляй. Лишимо собі. Вона сумна, але в цьому її краса і сила. З потічком і берізкою намалюєш іще безліч, а цю навряд чи повториш.

Модест замислився.

— Знаєш, Модесте, — продовжувала Зіна, — я приходжу до висновку, що нам узагалі треба розв'язатися з Муньйосом.

— Розв'язатися? А то чому в тебе така думка?

— Бо він мало платить. За твої картини дає те саме, що й за звичайні лубки.

Модестові не зовсім подобалася Зінина пропозиція розв'язатися з Муньйосом. Він не кращий, але й не гірший від інших. Усі вони однакові. Цей хоч дає замовлення, а в інших ще й напрошуватись треба.

Але Зіна стояла на своєму:

— Мусимо знайти таких, що розуміються на картинах.

Модест знову засміявся:

— Ні, Зіно, краще тримаймося Муньйоса. Не шукаймо інших — шкода заходів. Кращих не знайдемо.

Зіна в душі погоджувалася з Модестом, а все-таки наполягала, що від Муньйоса слід відійти та дістатися в більш аристократичний квартал. Он на авеню Санта-Фе вона знає гарну ґалерію. Також на Кабільдо. Чому б не піти, не попробувати? Може, якраз удасться добитись кращої ціни. Поліпшать своє матеріяльне положення, вигідніше влаштуються, Модест матиме ательє, а не все в одній кімнаті, де й місця мало і світло непристосоване. Це дасть йому змогу підготовитися до ви-

---

БАРНИЧІЯНА

в Торонті (ба, та чи тільки в Торонті) не три театрики, а один театр і то добрий.

І тому, хто проблему ту бісову розв'яже, автор цих рядків (та чи тільки він один?) урочисто і привселюдно поставить пляшку правдивого токая.

А Ярослав Барнич напише нову оперету.

Ельєн!

ставки, а тоді вже можна буде твердіше стати на ноги.

— Попробуємо, Модесте?

Модест відклав палітру, кинув пензлем на мольберт, устав, пройшовся по кімнаті.

— Ні, Зіно, — озвався по деякій павзі. — На мою думку, слід триматися Муньйоса. Платить він, як платить, та хоч роботу дає. Змінились часи... Тепер не врятують тебе аристократичні квартали, а тільки серійність продукції. Сьогодні купують картини, може й більше, ніж колись, але не тому, що вони є втіленням мистецтва, а тому, що вони в широких позолочених рамках і ними вигідно прикрити голу стіну...

Модест ходив по кімнаті. Був замислений. Із його уст зникла приємна усмішка. Його настрій був у повній гармонії з тією сосною, що на полотні.

Зупинився перед мольбертом, дивився на невикінчену картину. Кинув погляд на сосну. Вона благально простягала гілляку в простір. Ухопив пензель, клав нервово мазки, відходив, придивлявся здалека, потім сів на своє робоче крісло і, здавалось, вслухався в пошум лісу на картині.

Перериваючи мовчанку, він сказав:

— Знаєш, Зіно, світ міг би бути дуже гарним. Для цього потрібно небагато — дивитись на нього як на картину найбільшого мистця. І все.

День минав.

Модест відставив мольберт під стіну, підійшов до вікна, стояв замислено й дивився на подовгасту хмарку, що висіла над обрієм міського пейзажу. На хмарці спалахував останній багрець.

А внизу гомоніла вулиця, повна машин і прохожих.

Між мурами будинків почали снуватись перші сутіні, що переходили в щораз густіші фіолетові смуги. Згодом місто зацвіло безліччю електричних зірок і стало привабливішим, ніж удень.

Зашумів ліфт. Модест і Зіна з'їхали вниз і за декілька хвилин ішли вздовж стрункої авеню де-Майо.

Гриміло світло реклам.

Навколо рух і гомін, гомін і рух.

Вітрини дивились різнокольоровими очима, всміхались, підморгували і не одного чи не одну примушували зупинитись та попестити зір їхньою красою. А по блискучому асфальті авеню, сюди й туди, весело пробігали розкішні лімузини різних кольорів і ліній.

Модест і Зіна також зупинялись біля деяких вітрин. Придивлялись, прицінювались, але не з наміром, щоб піти, скажімо, завтра і це або те купити, а так собі для розваги. На те вони й вітрини, щоб на них дивитись — нічого не коштує, а приємність велика... Хіба не приємно оглянути ось цю, так гарно ілюміновану, де моргають до тебе люксусові радіоприймачі, телевізори, пральки, холодильники та інші цікаві речі?..

Зіна дивилася, і їй очі горіли.

— Добре було б і нам мати таку пральку, — сказала до Модеста.

Модест підтакнув. Звичайно, добре. Зіна не потребувала б томитися, не потребувала би прати білизну руками.

— А яка вигода мати холодильник. Хочби он той, невеликий... — знову додала Зіна.

Модест мовчки взяв її під руку, всміхнувся, пішли далі.

За хвилину знову цікава вітрина. Це вже з чоловічою конфекцією.

— Тобі костюм пригодився б, Модесте. Твій уже приношений. Не маєш у чому між люди, — зауважила Зіна.

Модест не підтакував, але й не заперечував, бо Зіна мала рацію. Він зупинив погляд на одному, приміряв його в уяві і прийшов до висновку, що було б непогано. Але раптом повернувся до Зіни, всміхнувся, взяв її під руку, пішли далі.

А навколо них рух, гомін, веселі усміхи, пошум коліс на асфальті. Гомоніли й вони, сміялися і пливли разом із бурхливою течією прохожих.

Зіна побачила по той бік вулиці крамницю з жіночими модами.

— Може оглянемо? — спокусливо всміхнулася до Модеста.

— Що ж, оглянути можна, — погодився Модест.

За хвилину вони вже по той бік вулиці. Перед ним вітрина, як казка... Зіна вся поринула в ту чарівну казку і на мить забула, що навколо неї існував світ. Мовчки студіювала кольори і лінії різних моделів суконь. Її обличчя, спочатку промінююче й веселе, помалу покривалося смутком. В очах була туга.

Модест потайки зиркав на дружину і все розумів. Цим разом не взяв він її під руку і не повів далі.

— Тобі до лиця був би цей капелюшок, — сказав згодом і закурив цигарку.

Зіна підтакнула, ще раз обкинула поглядом усю вітрину, потім повернулася до Модеста, всміхнулася, взяла його під руку, і знову попливли з бурхливим потоком прохожих.

А вгорі, у прорізі вулиці, небо стелилося м'яким оксамитом. На ньому зірки. Багато зірок... Їх називають "срібними", але Модест каже, що він у них ніякого срібла не бачить, лише такі ніжні промінчики, яких не можна передати жодною краскою. На них можна дивитись, захоплюватись ними або сміятися з них, як і з нас вони сміються, але не можна переносити їх на полотно, бо вони цвітуть на оксаміті. Муньйос є іншої думки. Він твердить, що там нема ніякого оксамиту й ніяких зірок, а просто — добре влаштована вітрина з блискучими холодильниками.

— А хто з нас має рацію, Зіно, — додав по хвилині Модест, — я чи Муньйос, то вже скажуть ті, що не встигли разом із нами народитися.

Зіна сміялася, бо вона була в доброму настрої. Усміхався й Модест, бо він любив у всьому гармонію.

— А тепер угору! — сказала Зіна і натиснула бакелітовий ґузичок із відповідним числом.

Ліфт слухняно йшов угору, минав поверх за поверхом.

Модест був у якомусь дивному захопленні. Він весело засміявся й поцілував дружину. Може й жартома...

Але наступного дня вже з раннього ранку сусідки з усіх поверхів почали дебатувати на цю

тему і ствердили одноголосно, що ніяких жартів у тому не було. Був справжній поцілунок.

Підслухавши розмову, листоноша авторитетно заявив:

— На те він і ліфт, щоб у ньому цілуватися...

На цьому історія випадкового поцілунку в ліфті зупинилася. Лише життя не зупинилося ні на мить. Одним приносило радощі, одним — смуток, одним уперше показувало букетик сонячного проміння, іншим прикривало долонею очі, казало "досить". Усе вирівнювалося, усе рівноважилося, бо такий одвічний закон, якого не міг змінити ні Модест, ні Муньйос. Модест міняв лише розміри полотен, міняв краски, підбирав щораз привабливіші мотиви. Муньйос, у свою чергу, міняв рамки картин, міняв ціни, міняв свої вітрини, інколи кривився перед Зіною, що надто дорого платить за Модестів товар. Домагався приносити більше і дешевших, бо, мовляв, тільки збільшенням продукції та обниженням цін можна дійти до чогось кращого.

Модест сміявся. Він почав швидше викінчувати картини. Він збільшив робочий день. Працював уже не від сонця до сонця, а й вечорами, при електричному світлі. Продукцію давав майже вдвічі, проте це Муньйоса не задовольняло — він потребував ще й ще.

У Модеста помалу починала зникати усмішка. Він почував себе втомленим, а надії на те, щоб поліпшити життєві умови, влаштувати ательє, про яке постійно мріяв, дуже малі.

— Дивуюся сам собі, — сказав він одного разу до Зіни. — Уже не малюю, а конфекціоную картини, і, як бачиш, не можемо якось краще влаштуватися.

— Знайшов чим журитись, — відповіла Зіна. — Влаштовані ми, як улаштовані, — байдуже. Мене тривожить інше: ти понад сили працюєш, а це ж небезпечно. Мусиш скоротити робочий день.

— Хіба Муньйос дозволить?

— Плювати на Муньйосів! — сердилася Зіна. — Ми таки з ними розв'яжемося.

Модест відклав палітру, дивився на Зіну, і на його устах з'явилася давня усмішка.

— Задушив би тебе в обіймах! — на радощах скрикнув він. — Якби не боявся, що вся краска з моїх рук перейде на тебе.

— Краску можна змити... — засміялася Зіна.

Модест погрози таки не виконав, пішов лише за порадою Зіни і скоротив робочий день. Звичайно, картин малював менше, менше й заробляло. Муньйос почав висловлювати своє невдоволення, просив, докоряв, а то й погрожував, що шукатиме інших малярів, та Модест і Зіна пішли на все — хай шукає.

Вони знову вечорами виходили на прохід, оглядали вітрини, прицінювались, жартували і в чудовому настрої верталися додому. З настанням спеки, коли в їхній кімнаті панувала велика духота, насичена запахом краски, вони залишали самотній мольберт із полотнищем, їздили на пляжу, купались, вигрівались у піску. Модест інколи брав із собою невеликий підрамник, краски й приладдя, малював морський пейсаж.

Таке приємне життя, коли людина про все забуває і бачить перед собою тільки небо і воду, тягнулося деякий час. Подружжя було веселе і почувало себе дуже щасливим. Але одного вечора Модест сидів задуманий. Сказав Зіні, що завтра не зможе поїхати з нею над воду. Хай їде сама. Він має гарний сюжет, хоче почати картину. Справжню картину, як колись, бо конфекція вже втомила його.

Зіна не погоджувалась сама їхати, але Модест так намовляв і просив, що врешті погодилася.

Поїхала. Купалася, лежала на теплому піску, дивилася, як інші купаються. Потім увіткнула в пісок парасольку і в холодку читала книжку.

День на пляжі минає скоро, хоч сьогодні він видався Зіні досить довгим. Шкодувала навіть, що сама приїхала. Швидко зібралася і вернулася трохи раніше додому. Відчинивши двері в кімнату, вжахнулася: уся кімната була заставлена мольбертами. Їх аж три і на кожному по полотнищу чималого формату.

Зіна, безмежно здивована, стояла в дверях і не могла зробити кроку вперед. Охолонувши трохи, спитала:

— Модесте, що це?..

Модест стояв по той бік барикади, що її творили мольберти, і заливався сміхом. Таким сміхом, якого Зіна ще ніколи в нього не чула. Вона розгубилася зовсім. Їй хотілось плакати... Але підбіг Модест, узяв її за руку і потягнув туди — на другий бік барикади.

Зіна глянула і мало не зімліла.

Перед нею стояло три моря і всі три однакові. Небо віщувало бурю. У хмарах, темно-зеленкуватих, було повно руху, а внизу вітер гнав хвилі, що котилися на берег. Ця остання, що набігла на рінь, вигиналась переливним гребенем, наче довгим язиком, била об самотній камінь, бризкала високо вгору, рвалась у самому хвості, пінилася, розпливалася з шумом по ріні, заточуючи пінисті кола. Над хвилями кружляло декілька чайок.

Зіна й далі стояла, немов приголомшена, і не могла збагнути, що тут діється. Але запах краски, якою було насичене повітря кімнати, великі пензлі на мольбертах, банки з ріденько розведеною фарбою — усе це роз'яснило їй таємницю. Вона втомлено сіла на канапу, мовчки дивилась на розбурхані моря, потім якось безбарвно спитала:

— Модесте, а не образиться богиня?..

Модест знову засміявся:

— Ні, Зіно. Богиня цього не бачить. Вона прижмурила очі...

Зітхнула Зіна. Прижмурила очі й собі та дивилась на свіжо помальовані моря. По павзі сказала:

— Знаєш, Модесте, непогані. Ефект є. Будуть подобатись Муньйосові.

— Будуть?

— Думаю, що так.

— Значить — усе!

І не помилилася Зіна.

Коли картини підсохли, вона понесла їх у крамницю. Муньйос глянув, і йому очі розбіглися.

— Це те, що мені подобається, — заявив він і не переставав любуватися морями.

Довідавшись, що Зіна приноситиме йому тепер не менше п'ятнадцяти таких морських пейзажів що тижня, підсунув їй крісло, запропонував сісти і був безмежно ввічливий. Коли відходила, низько вклонився, просив вітати Модеста, побажав успіху в праці.

Вже з порога додав:

— Вам невигідно, пані, носитися з картинами. Я присилатиму авто...

Муньйос на вітер не сказав. Що тижня присилав він авто, і щотижня носили коридором до ліфту велику кількість полотен, аж сусідки почали дивуватися.

— І де вони стільки того товару беруть? — поцікавилась одна.

— Де? Фабрику відкрили! — пояснила інша.

Але недовго довелося дивуватися сусідкам, бо одного дня зупинилося вантажне авто біля їхньої кам'яниці, робітники спустили вниз крізь вікно все те, що було в кімнаті на восьмому поверсі, і вже більш ніхто картин коридором не носив.

У кімнаті згодом поселилася якась філіґранна панночка, яка ніколи нічого спільного з картинами не мала.

Тимчасом Модест і Зіна жили в розкішних апартаментах, обставлених дорогими меблями, мали всі ті вигоди, які дає людині техніка, і їм нераз ставало аж смішно, що все це колись було таке недоступне для них.

В одній із кімнат, де було найвідповідніше світло, Модест улаштував собі ательє, малював по три моря щодня і почував себе вдоволеним. Він давав тепер велику продукцію, та, не дивлячись на те, мав багато вільного часу. Часто ходив із Зіною в оперний театр, на концерти, в літні гарячі дні їздили на пляжу, інколи — на курорт. Словом, життя зовсім змінилося. Не один колишній знайомий запобігав тепер у них ласки, шукав нагоди, щоб нав'язати з ними товариство. Навіть сам Муньйос іноді заходив, бо, мовляв, у такому домі йому дуже мило провести час. Бувало також, що поплескував Модеста по плечу, називаючи його своїм найкращим другом.

Одного дня, скінчивши роботу, Модест вигідно сидів у фотелі й читав книжку. Насовувались різні думки. Підвів голову. Дивився в одну точку. Потім його погляд побіг по стіні і зупинився на картині, що висіла в кімнаті.

Посміхнувся.

Це була картина з сосною, що простягала гілляку в простір. Скільки вже часу минуло, як намалював її...

Відклав книжку і довго вдивлявся в картину. На устах погасла усмішка. В очах з'явився смуток.

Устав. Підійшов до картини. Повів ніжно по ній долонею. Картина видалась йому набагато кращою, ніж тоді, коли малював її. Не міг очей відірвати від неї. Раптом відчув, що його щось стискає за серце, щось підкочується під горло, щось кричить у глибині його істоти. Йому очі затягнуло туманом. Покотилися сльози. На щоки... На килим під ногами...

Повів ще раз долонею по картині Модест і важкими кроками подався в ательє. Тут стояло три мольберти. Посередині — його колишній. На всіх трьох свіжі моря, тільки що викінчені. Хвилю котило на берег. Вона била об камінь, бризкала вгору, пінилася, розпливалася по жовтуватій ріні, потахала...

Понурив голову Модест і стояв, немов обвинувачений у якомусь злочині. А в голові повно думок. Одні спалахували, як блудні вогники, і вмить гасли, інші зчиняли тривогу, били крилом об розпалений мозок, кричали, не давали спокою.

Модест відчув велику втому. Сів на крісло, важкий, як із каменя.

В ательє була передвечірня тиша, яку лише час від часу порушував гомін вулиці, що нагадував пошум моря.

Довго сидів Модест у глибокій задумі, потім підвівся, підійшов до одного мольберта, зняв картину, тримав її в руках, дивився на свіжу фарбу.

Минали секунди, хвилини...

На чолі в Модеста виступав щораз краплистіший піт. Не витирав його, лише замислено дивився на море, що било хвилею об камінь. Раптом на його устах з'явилась якась неприродна усмішка, повна погорди і болю, очі заблисли гнівом. Він розмахнувся і жбурнув картину в куток, де стояли банки з розведеною фарбою. За нею послав обидві наступні. Лишились оголені мольберти. Вхопив один і кинув під стіну. Кинув і другий. Третій, тобто його колишній, стояв на своєму місці, і здавалось, чекав подібної долі. Але Модест тільки попробував його, чи твердо стоїть, і посміхнувся. Посміхнувся так, як посміхається друг до друга.

Почувши якийсь незвичайний стукіт в ательє, вбігла Зіна:

— Модесте, що сталося?..

— Фабрику ліквідую, — сказав спокійно

Зіна на мить розгубилася, але, побачивши, що посередині ательє стоїть тільки один мольберт, дуже зраділа.

Підбігла до Модеста, обняла його і міцно поцілувала...

Українська

Радіопередача

М. СЛИВКИ

і

М. ПАВЛИКОВИЧА

в Чікаго

Радіовисильня WOPA на хвилях 1490

Кожної суботи в год. 2-ій

2025 W. Walton St.

Chicago 22, Ill.

Наталя Пазуняк

ПІД ЗНАКОМ КЛЕНОВОГО ЛИСТКА

Кленовий листок — це знак Канади. Ця погідна, молода в своєму розвитку, країна з радістю вітає шляхотні почини людства, радо відкриває свої гостинні пороги для світових чи краєвих з'їздів, конґресів, політично-громадського чи наукового характеру, приваблює чаром своєї природи й гостить щедро багатствами свого краю.

У першій половині червня ц. р. Канада вітала в своїй західній метрополії у Монтреалі делеґаток із 32-х країн світу, що прибули на конґрес Міжнародньої Жіночої Ради. МЖР це найдавніша міжнародня жіноча організація, що існує з 1888 року, консервативна в своєму характері, з родовими аристократками — маркізами і ґрафинями—в своїм складі, одначе з демократичним духом, характеристичним тепер і для існуючих в Европі королівських родів. Велика ідея здобути права жінці в світі знайшла в цій організації своє втілення. Від десятиліть крок за кроком виборює вона у щораз численніших країнах усе нові і нові права для жінки — співтворця життя. Що три роки скликається конґрес, щоб обговорити актуальні проблеми в усіх ділянках життя — 6 років тому був він в Атенах, 3 роки тому в Гельсінках, тепер у Монтреалі. Щоби праця була успішна і гармонійна, розкладають її на поодинокі комісії з точно визначеною проблематикою. Туди складають свої опрацьовані матеріяли, домагання, запити і пропозиції Національних Жіночих Рад різних країн світу, що є членами МЖР. Таких країн є тепер уже 37.

Слідкуючи за кількома останніми конґресами МЖР, помічаємо віддалені країни старого світу — Азії й Африки, колись тай тепер іще відсталі від сучасної культури західніх країн. Манить давніх европейців і американців далекий загадковий, усе ще незбагнений Схід. Шляхи мислення його торовані по іншому, та він великий і сильний у своєму дусі і до нього дібратись, у ньому знайти союзника, не абияке завдання. Жіноцтво західнього світу простягло дружньо руку, закликаючи до спільної праці, до круглого стола. І ось серед европейських елеґантних строїв на конґресі вирізняються кольористі сарі на струнких постатях жінок Азії — ось беґум із Пакістану, енергійна гарна брюнетка з великими мудрими очима, промовляє з вірою в свій край і чуттям до нього. Перед нею радієвий голосник і мегафон і вона говорить швидко, якось спонтанно, майже не перериваючи віддиху: "...Коли ви приїзджаєте до великого азійського міста і бачите там багатоповерхові кам'яниці з світлами, а модерні "каділяки" мчать вулицями — то це не Азія, там нема нічого з Азії. Азія там, де живуть сотні мільйонів своїм давнім традиційним способом життя, неначе б це було багато століть тому назад, там, де часто брак поживи для дітей і лікарської опіки для хворих, де жінка дивиться на світ і на себе саму іншими очима ніж на заході. Праці, силу праці треба там — в Азії..." Старенька ґіндуска у цеґлястому сарі, з покритою головою, оповідає в малім кружку слухачів про боротьбу за права поруч із орієнтальним аскетом Ґанді в казковій Індії, і її старі очі світяться молодечим блиском. Молоденька японка з високою зачіскою в білорожевому строї, дрібненькими кроками малих ніг звивається поміж делеґатками. Манить сучасний світ і темношкіра гаряча Африка, повна протиріч, занесених у її простори цивілізованим світом. Горда, самопевна поява екзотичних делеґаток Африки в високих ексцентричних завоях на головах, у ручнотканих шалях на своєрідних туніках, говорить про їх монолітність і про свідомість збереженої в них великої потенційної сили. Делеґатка Ніґерії звітує — вона дає мало цифр і точних даних, зате використовує хвилину на загальному форумі і доволі крикливим голосом закликає: "Апелюю до всіх, усіх, за виключення з життя расової дискримінації, за повну свободу всім народам світу..." Вона кидає ці слова в очі англо-саксонським маркізам і французьким аристократкам, представницям старого світу і старого ладу. А вони слухають це і оплескують її, бо знають, що новий світ гряде, а в нім самовизначення націй — принцип, без якого не досягти країнам нового цивілізованого світу своїми впливами ні до орієнтальних, ні до екзотичних країн. І ряди їх більшають. Ось на цім конґресі Філіпіни й Ізраїль вступили, як нові члени до МЖР.

Та не ввесь світ тут представлений. Якимсь недопускальним "табу" є назви країн із поза залізної заслони; їх не бачуть, не знають, їх нема. Відчувається в цім утеча від неґативної проблематики, від політичних ударів, загострень міждержавного маштабу. Вся праця взята в розрізі державного самобутнього життя вільного світу. Тому співпраця екзильних жіночих орґанізацій могла б бути тут сприйнятою тільки як допоміжне звено для студіювання окремих ділянок життя. Залеґалізувати таку участь екзильних жіночих груп, як заприязнених організацій МЖР, може бути одною з цілей того організованого жіноцтва у вільному світі, якого країни опинились поза залізною заслоною.

Саме такою працею документує себе українське жіноцтво. Численна участь на конґресі українок Канади й Америки, в ролі гостей та журналісток, свідчить про зацікавлення працею цієї великої організації міждержавного маштабу. Свідомість того, що резолюції Конґресу йдуть до правної комісії ОН і постепенно входять у коди законів держав, каже організованим українкам глибше студіювати проблеми конґресу. Одинока правна делеґатка українка на конґресі, п-і О. Лотоцька, президентка Союзу Українок Америки, входить у склад делеґації ЗДА. Знаючи наперед програму конґресу, її організація випрацювала деякі матеріяли, цінні для праці комісій конґресу, корисні для української справи. Ось доручує вона комісії опіки над дитиною звіт із праці своєї організації в ділянці опіки над дітьми залишенців, — числа, конкретні дані говорять самі, а короткий коментар

дає відповідне насвітлення. У комісії міґрації складає наша президентка відповідний коментар до опублікованого у вільній жіночій пресі Европи докладу совєтської відпоручниці, що його вона виголосила в Москві. Конкретні дані коментаря виявляють дійсні умови праці і життя та т. зв. рівноправність жінок у Совєтах і дають деяке освітлення причин численної еміґрації з-поза залізної заслони. Сеніорка поміж українками, це давня заслужена діячка, що ще за української державности брала участь у конґресах цієї ж організації, як її правний член, пані Олена Залізняк, що про неї висловились поважні великобританські делеґатки, сидячи в їдальні при однім столику з українками: "Ви щасливі, що маєте таку особистість поміж вами..."

Очолює конґрес шляхетна постать пані д-р Едар, довголітньої президентки Ради. Її поява вносить спокій і повагу на залі. Погляд її очей відбиває доброту і внутрішню ясність, що присвічувала їй упродовж усього життя в праці для добра людства. Одначе ділове керівництво конґресу наче б то вже перейняла в свої руки нова президентка, вибрана вже на цім конґресі, дистинґована француженка М-ме де Ляфорше. Її струнка середнього росту постать, у чорній елеґантній сукні, ввесь час появляється в різних кінцях конґресу, — ось вона при президіяльнім столі проводить голосування над резолюціями, ось на принятті гостинних канадійців у "Шале Руаяль" дякує за пишне приняття для конґресу. Ось у вестибюлі дискутує з кимсь над якоюсь справою, а ось, як і всі, стоїть у черзі в їдальні з самообслугою в привітному приміщенні коледжу Вікторії, де зупинилася більшість делеґаток. Її дрібні руки в незмінних, чорних, коронкових рукавичках, неначе дириґують цілою складною машиною конґресу. Під час нарад при праці конґресу, поміж сесіями і вечорами, незмінно відчувається гостинність Канади, що її персоніфікує тут пані Ітон — президентка Національної Жіночої Ради Канади, як господиня конґресу. Численні прогульки, вечірні висвітлювання фільмів із Канади, прекрасний концерт клясичної музики та товариські прийняття вносять відраду й погідність у ділову атмосферу нарад, а ювелірний кленовий листочок, що видніє на грудях у всіх учасниць конґресу, як подарунок жіноцтва Канади, об'єднує всіх в одну дружню громаду, що прагне світлого майбутнього для всього людства.

Михайло Островерха

ЯСНЕ ІНТЕРМЕЦЦО

На могилу товаришці з Великого Шляху

Були це перші дні місяця серпня — може й перший серпень? — 1919 року!

По синьому і розлогому небі плили, мов горді лебеді, білі хмарки.

Сонце, спершись промінням по перших іще пахуче-свіжих стернях, стелилось і з гранок полукіпків тіні проганяло.

Жайворонки несли останні пісні в Божі хороми.

Птаство ґурмами обсідало полукіпки по полях..

Ми, Десята Бриґада УГА, а в ній і Третій Курінь, здобувши місто Вінницю, стали на короткий постій... у заведенні для умово-хворих.

Якось, ранком, каже до мене наш курінний, пор. Михайло Дацьків:

— Слухай! Захворів нам наш старшина телефонічної служби зв'язку. А треба вже збудувати нову лінію. Заступи його! Вчили ж і тебе у старшинській школі про військові телефонні зв'язки!?

То зібрав я хлопців служби телефонного зв'язку та й пішли виконувати наказ. Тягнемо дроти, завішуючи їх і — як треба — замотуючи їх, по деревах, по полукіпках, то на високі тички зачіпаючи; а все, що деяка хвилина, розмовляю з осереднями.

Врешті, вривається рішучий і твердий, вояцький голос четаря Стрільчика, ад'ютанта нашого курінного:

— Ти? Михайле!

— Та я ж!

— А то вже біда мені з тими співаками! Так, як стоїш, манджай до Вінниці! У ґімназійному будинку, в каплиці, зараз має відбутися вінчання одного нашого товариша, старшини. Ти вже при туди просто! Там уже є Василь Костюк, Івась Кучмак, Богдан Ґлібовицький, Неґрич, Павнель, Василь Солодкий, Ромцьо Дорожинський, Юзко Конол — іще бракує їм тебе, тенора! Будову лінії кінчатиме Бодьо Попович; він там зараз прибуде!..

Сівши на військову, службову бричку, я швиденько вже й був у ґімназії.

Всі старшини, гості і співаки, вже вичікували на прихід молодої пари, ставши у товариські два шереги. Прийшов і наш отець курат... Це вже й шмат часу, то я й не пригадую собі докладно, хто саме був тоді нашим куратом. Ми, співаки, пішли ще "на хвилинку" до сусідньої кляси й "унізонно" зробили малу пробу.

Хтось прибіг і шепнув:

— Уже йдуть!

У повній військовій повазі й достоїнстві надійшли молоді: панна Ірина Шміґельська, хорунжа Санітарної Служби УГА, і Михайло Климкевич, сотник і командант Першого Куреня нашої Бриґади. За ними йшли їх дружки й дружби, товариші по зброї.

З отцем куратом вони рушили до тетраподу, а їх вітали, у рядах стоячи, усміхнені обличчя, осяйні очі молодих старшин Десятої Бриґади УГА!

Хор приятелів вояків, співав шлюб приятелям воякам!

Раділи серця повні молодости!

З нами сонце й небо раділо!

Радів і стелився кривавий шлях перемоги на Київ!

Було це ясне інтермеццо у вояцькій долі!..

К. Гр.

АНДРІЙ ГАРАСЕВИЧ

(Нар. 13. VIII. 1917 р. у Львові, смерть знайшов на горі Вацман 24. VII. 1947 р.)

Значну частину свого недовгого життя Андрій Гарасевич перебув у Хусті, де одержав нижчу освіту й відбув чи не сім років гімназійного навчання. Коло 1935 р. перейшов до гімназії в Ужгороді, по закінченні якої 1936 р. став студентом права в Чеському Університеті у Празі, але до Праги їздив тільки спочатку на іспити з римського права, а до осени 1937 р. перебував по старому в Ужгороді. До Праги переїхав щоліш в осени 1937 р., та все вертався звідтам на різдвяні, великодні й літні вакації на улюблене Закарпаття. Правничий факультет залишив 1938 р. та перейшов на філософію, студіював історію української літератури. Прагу покинув наприкінці 1945 р. Останніми часами був учителем української мови в Берхтесґаденській гімназії. Захоплення альпіністичними досягами привело до його передчасної смерти.

**
*

Здається, що О. Ольжич написав 1941 р. вірш "Підзамчя" під тими враженнями, які залишилися в нього від Хусту. Хуст — це справді найтиповіше Підзамчя, яке тільки можна собі уявити:

Притулене тут під горою —
спокійне Підзамчя усе.
Лиш вітер стрімкою рікою
і хмари, і зорі несе.
В хатках порушаються люди,
ткачі, кушнірі, ковалі,
шукаючи щастя чи злуди
і чується запах землі.
Ні хмарам, ні зорям не вузько,
сповняючи вічний закон.
І вишні набряклі галузки
вночі стукотять до вікон.

Під високою стрімкою горою розкинулися справді хатки. Сам замок — високий, величній, але — руїна. Року 1776, якщо не помиляюся, підчас великої бурі замок пропав від блискавиці, що запалила склади пороху та муніції, схованої в замкових льохах. Проте стільки часу минуло від загибелі замку, а Хуст уперто затримав свій змальований Ольжичем характер ремісницького Підзамчя...

Місто властиво зовсім не місто, бо хустяни не хотіли платити високих податків і тому Хуст урядово лишився селом — "великим селом". Звідусіль трьома зеленими стінами оточили — замкнули його пасмисті гори.

З усіх закарпатських міст Хуст мав найбільш український характер і український склад населення, про що за давніх часів хтось із Хусту статистикою переконував читатів львівського українського щоденника "Діло" (ще року 1906, якщо не зраджує пам'ять).

У Хусті Андрій Гарасевич був би був закінчив середню школу, коли б не конфлікт із директором гімназії, амбітним мадяроном Сулінчаком, що, як багато людей його типу, за чеської влади вдавав із себе настоящого "русскаво". Говорив зрештою досить комічною "руштіною": "об'являю собраніє откровєнним" — знаний загально його вислів... Конфлікт із Сулінчаком мав також близький приятель Андрія, замучений мадярами 1939 р. Олександер Блистів, який для закінчення гімназії мусів податися з Хусту аж ген до далеких Ржевниць на Чехах.

Щоби позбутися Сулінчака Андрієві батьки постановили перенестися до Ужгороду, але Сулінчак одержав також директорство в Ужгородській гімназії, проте в Ужгороді Сулінчак уже не так докучав Андрієві.

В Ужгороді Андрій почав студіювати музику (фортепіяно) в школі проф. Софії Дністрянської. У музиці здобував на диво швидкі осяги: ледве по кількох місяцях навчання грав уже найскладніші твори Бетовена. І в години вільні від римського права, музики й співу (Андрій був також пильним членом місцевого хору, що звався, мабуть "Трембіта") Андрій часто приходив бувало разом із одним завзятим хлопцем із сусідніх Дравець Малюком упорядковувати книгозбірню Просвіти на Доманинецькій вулиці проти кальвінського костела. Але приходив здебільша надаремно: на зачинених дверях канцелярії Просвіти, через яку був вступ до книгозбірні, пишалася звичайно цедулка секретаря Просвіти — "прийду за пів години". Андрій із своїм товаришем сідали на лавку, кленучи секретаря, але минало пів години, година, дві — а секретар усе ще не повертався із свої подорожі по урядових установах столичного міста Ужгороду: може "зворотним шляхом", подорозі до Просвіти, "заглянув" до каварні Пурми у величезному легіонерському будинкові на площі Корятовича і взагалі забув про свою Просвіту й свій напис на її дверях... До речі, з-приводу цього легіонерського будинку, слід зазначити дрібний, але до української преси досі не поданий цікавий факт. Коли для збудування цього палацу руйнували на цьому місці хатки духновичівських часів, то знайшли одну незвичайно рідку медалю, що її відразу по смерти Шевченка в 1861 р. вибито в 10 чи 20 примірниках у Петербурзі в Експедиції заготовки державних паперів. Чомусь ця надзвичайна рідкість мусіла загубитись чи переховуватися забутою в одній із цих збурених хаток; це була гарна велика срібна медаля й для таких бідаків, що мешкали в цих хатках, вона певно уявляла б значну обмінну вартість. Зрештою це тема скорше для розважань радника Сови, аматора історії Ужгороду, якщо цей шановний радник ще "заховався" до наших днів... Яка б там зрештою не була історія цієї медалі, на місці знайдення якої було збудовано легіонерський палац, де міг від Андрія заховатись пан директор канцелярії Просвіти, але Андрій завзято кляв цього пана та його цедулки

та з веселим сміхом переконував, що таке ставлення справи гукає до неба за пімсту.

В Ужгороді Андрій спочатку збирався писати вірші чи репортажі з робітничого життя... може 2-3 таких коротеньких нарисів чи вражень навіть поміщено на сторінках тижневика "Вперед", що його українського мовою видавала чеська соц.-дем. партія. Року 1935 чи 1936 — не знаю, коли саме Андрій почав писати вірші — може ще в Хусті. Те, що писав в Ужгороді, вже надавалося до друку. Вперше його вірші побачили денне світло на сторінках сокальського тижневика "Голос з-над Бугу", мабуть іще на початку 1937 р. Це був тижневик із літературним додатком, досить добре поставленим. Редактор його прихильно й уважно ставився до початкуючих авторів, отже не лише радо містив "перші спроби", але чемно й заохочуюче відповідав листовно їх авторам. Може щось із Андрієвих ранніх віршів вміщено також у дрогобицькому тижневику "Голос Басейну", така, здається, була його назва, що також почав виходити у тих роках.

Ще в Ужгороді Андрій почав систематично готувати свої "Чорноморські сонети", що потім вийшли 1940 р. у Празі. Він ретельно і переконано обґрунтовував потребу такої тематики — морської та козацької одночасно — в українській поезії, де після шевченківського "Гамалії" та кулішівського Байди — за останнього зрештою Андрій не згадував — на ці теми, писалося обмаль.

Згодом, уже в Празі 1943 р. Андрій збирався написати поему про останнього кошового Запорізької Січі, Кальнишевського. Запитував мене, чи не знані мені якісь літературні твори про цю історичну особу. Саме тоді я знайшов у старих річниках празького двотижневика "Вільне Козацтво" довгу віршовану поему московською мовою "Кальнишевський", на яку довелося звернути Андрієві увагу.

Одного разу, ще в Ужгороді, Андрій розповів, що на нього з поетів найбільше враження зробило двох: О. Олесь, який імпонував йому елеґанцією вислову чи будови речень та Маланюк. До останнього Андрій добрався значно спізнено, бо на перешкоді стояло гостро неґативне ставлення старшого громадянства, а тим гострим виступам проти Маланюкової музи Андрій спочатку сліпо вірив. При цій розповіді Андрія довелося мені щераз визнати влучність Ольжичівської дефініції: "Маланюк досить зненавиджений українською суспільністю для того, щоб увійти в історію української літератури" ("Студенський Вісник", Прага, 1931)...

Цікаво, зрештою, що жадних Олесевих впливів на віршах Андрія, навіть ранніх, не помітно. А деякі впливи Маланюка, починають проступати лише в пізніх віршах — не раніше 1944 р.

Крім поезії та літератури Андрій тоді, в перших своїх студентських роках, цікавився музикою. Дуже охоче подовгу й уважно грав він твори Бетовена, слухав разом із нами шопенівські програми варшавського радіо, при чому видно було, що він докладно знайомий із життям та творчістю цього автора.

Влітку Андрій відвідував мальовничі околиці Закарпаття, особливо Ґуцульщину, що найбільше його захоплювала. В ґуцульському Рахові він познайомився з одним поетом, який присвятив Ґуцульщині кілька кращих своїх творів.

Найбільше сподобався йому Богдан, де йому, здається, пощастило в вересні 1936 чи 1937 рр. побувати на храмі в день св. Івана Богослова, коли й ціла "весела (колись) Ґуцулія йде у Богдан на храм".

Із цвинтаря біля богданської церкви найкраще приглядатися до цього незвичайного свята — з веселкою гарних облич, стрункіх постатей та барвистих одягів на тлі осіннього вже краєвиду. На цьому ж цвинтарі, на одному хресті (тепер певно знищеному), під яким віддавна спочивала уроджена в Богдані дружина одного з поетів Галичини половини XIX ст. о. Миколи Заклинського, вміщена присвята його покійній дружині, починається такою строфою про місце положення самого Богдана:

Там, де Чорногора сумно
Угрів край вітає,
Там, де Біла Тиса шумно
Чорну доганяє...

У Богдані чи Рахові Андрій навіть взявся записувати ґуцульські народні пісні, під впливом блиску вражень та за прикладом свого ґімназійного товариша Олександра Блистіва, так бестіяльськи замученого в Хусті славетніми мадярськими військами в березні 1939 р.

Блистів віддавна провадив такі записи і йому Андрій присвятив свої, нажаль, короткі спогади, вміщені у празькому "Пробоєм". У 1938 р., під осінь, Андріїв нарис про сучасну закарпатську українську літературу був уміщений на сторінках львівської двотижневої літературної газети "Напередодні".

Мабуть 1937 р. влітку Андрій виступав із читанням своїх творів на літературному вечорі, що відбувся експромптом по закінченні З'їзду молоді в Ужгороді. Виступ був досить удалий, тимбільше, що Андрій добре деклямував.

**
*

Коли кінчився недовгий шлях правничих студій, до яких він, при всій своїй добрій волі, не мав найменшого хисту, Андрій перейшов на філософічний факультет Чеського Карлового Університету в Празі, де міг нарешті віддатися студіям значно більше близьким його душі. Він нераз хвалив мені виклади історії української літератури чеського вченого професора Юрія Горака, але натомісць не захоплювали його виклади професора Олександра Колеси.

Коли проф. Колесса запропонував, своїм звичаєм, писати працю про апокрифи, Андрій рішуче від цього відмовився, та вибрав темою своєї докторської праці творчість Євгена Маланюка. Колесса корчився й морщився, але Андрій настоював на своєму. Колесса належав саме до тих кол старшого громадянства, які й чути нічого не хотіли про сучасність, зокрема чомусь люті були на Маланюка. Українська поезія для них закінчувалася... Олесем.

О. Колесса був людиною не позбавленою хисту,

про що свідчить його праця про життя Осипа Федьковича-Гординського, де було стільки невияснених до того питань. Зовсім незле написаний і його короткий, та елегантний нарис про українську повість — його інавгураційна ректорська промова в Українському Університеті у Празі 1922 р. Ця промова мала несподіваний відгук у... російській еміґрантській пресі. Давній співробітник професорських московських "Русскіх Вєдомостєй" Ізґоєв, прийшовши із дневникарського обов'язку на цей виклад, помістив на сторінках берлінського "Руля" довгу статтю, присвячену в значній мірі міркуванням на тему, що от він цю промову хоч і не без труднощів, але все ж таки зрозумів. А от цікаво, чи зрозумів би цю промову полтавський чи херсонський селянин. На це Александр граф Салтиков у своїх нарисах "Дві Росії" (Мюнхен, 1923) запитував Ізґоєва, чи зрозуміли б вятські чи пензенські селяни промову якогось московського ректора...

Андрій часто охоче з пам'яти читав присвячений О. Колессі довгий сатиричний вірш чи не Галактіона Чіпки. Цей вірш, якому судилося відограти важливу ролю у взаємовідносинах між проф. Олександром Колессою і його студентами, починався так:

"Серед наших піль зелених
Є багато дуже вчених,
Але наймудріший з них —
Мудрий Ксенофонт Прозвора,
Що вславився не від вчора
З ревеляцій научних.
Він, як лиш на світ шелепнув,
То лікар до батька шепнув:
"Має воду в голові!"
Але помилився бідака,
Бо народжений хлопака
Мозківниці мав аж дві."

Хтось із студентів проф. Колесси передрукував цей вірш на машинці і перед викладом проф. Колесси розіклав на місця, де сиділи студенти, а один примірник поклав на катедру. Колесса був очевидно дуже обурений з цього приводу і завів слідство в цій справі, а тому що слідство нікого, як і треба було передбачати, не виявило, то він уневажнив Андрієві й ще одному його приятелеві теми дисертацій. Так Андрієві Гарасевичеві і не повелося закінчити університету.

Дуже характерна була реакція Андрія на цю подію. Інший знеохотився б і лишив би цю тему, але Андрій наполегливо працював далі над своєю уневажненою темою і зробив потім цикл доповідей про поезію Євгена Маланюка на сходинах секції молоді. Це була досі найповніша і найкраща праця про поезію Маланюка. Велика шкода, що ця річ пропала разом з іншими речами Андрія в Празі. Там же пропали і його власні композиції для піяна та цілий ряд невидрукованих творів, поезії й прози.

Натомість Андрій, пильно вчитавшись в "Історію літератури" проф. Омеляна Огоновського (1833-1894), що перед Колессою займав катедру української літератури у Львові, говорив мені тоном глибокого переконання й пошани про цю, знеславлену всілякими Драгомановими та Михайлами Рудницькими, справді велику працю і великий твір...

Завалений книжками Андріїв стіл у великій рефекторії університетської книгозбірні в Празі виринає в пам'яті, коли пригадую зустрічі з Андрієм з останніх років. При столі — незвичайно зосереджений, у порівнянні з оточенням, читач — сам Андрій, що мало не кожного дня відкривав для себе й своєї праці багато цікавого й нового, чим завжди так надхненно переймався...

Ще кілька місяців тому, по довгім очікуванні, дійшла до мене від Андрія відповідь на мого до нього листа. Він десь мандрував, певно у горах, тому й спізнився з відповіддю. Як завжди й Андрій сам, лист бадьорий, надхненний, захоплений.

Аж одного соняшного дня, під кінець липня, поштар приніс непередплачений мною часопис. Тяжка тривога блискавицею протягла віддавна хворе серце. Зловісні новини мабуть принесла ця газета. Нервово шукаю, яка саме біда сталася. Перегорнув раз усе. Ніби нічого... Помилився. Дивно... Аж ось вірш Андрія — засмучений: прощається Андрій з молодістю... але руки знову хутко перегортають сторінки, очі жадібно шукають по ломах за причиною прибуття цього непроханого друкованого гінця... Аж ось: Андрій не з молодістю лише попрощався. Андрій розпрощався і з життям...

16. X. 1947.

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!
Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

Щодня від понеділка до п'ятниці рано 7-7.30 — диктор З. Голубець
Понеділок: 7 - 7.30 вечора — диктор Р. Дубляниця
П'ятниця: 7.30 - 8 вечора — диктор З. Голубець
Субота: 7 - 8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська

У програмах "Голосу України": політичні новинки і коментарі; вісті з українського культурного і господарського життя; спортові передачі, передачі, комунікати і повідомлення товариств; літературно-музичні передачі; музика поважного і легкого жанру; оголошення купців і підприємців.

У справі оголошень на радіопересиланнях "Голосу України" звертайтеся на адреси диктрів:

В. Іващук
2122 W. Haddon, Chicago 22 — Ph.: BR. 8-3145

З. Голубець
818 N. Oakley, Chicago 22, — Phone: BR. 8-1788

Р. Дубляниця
3358 W. Le Moyne, Chicago 51, — AL. 2-9707

Олександер Шульгин

СТОРІНКА МИНУЛОГО

(Пам'яті А. Д. Марґоліна)

Якось ранком у квітні 1919 р., в Парижі, я був у помешканні нашої делеґації на Мирову Конференцію. І ось відчиняються несподівано двері, і не входить, а влітає Арнольд Давидович Марґолін та кидається мені на шию. Повний енергії, в дуже піднесеному настрої, він зараз же намагався оповісти мені про щось дуже важливе...

Ми сіли десь у кавярні на Шан-з-Елізе, а те що він мені оповів, було справді надзвичайно цікавим. Арнольд Давидович приїхав майже безпосередньо з Одеси. Там у той час, як мені було добре відомо, творилося щось несамовите. Це був центр, де скупчилися московські "єдино-неділимські" елементи. Були там і представники Франції, консул Ено та військова місія на чолі з полковником Фрейденберґом.

Відомо було, що Фрейденберґ і особливо Ено цілком підпали під вплив московських діячів та були різко ворожі до Директорії та всього українського. А в цей час наша армія провадила нерівну боротьбу з червоною совєтською навалою. Не було ні зброї, ні медикаментів. Тиф нищив наших вояків...

Марґолін був в Одесі і ще там повів перші розмови з Фрейденберґом. Останній уже починав розчаровуватись у московському білому рухові та сумніватись, чи правду говорили йому москалі про Симона Петлюру та його чин. Сталося так, що сам Фрейденберґ мусів їхати до Парижа і цю подорож він одбув разом із Арнольдом Марґоліном. Підчас цієї довгої та вимушеної зустрічі з натиском, докладно оповідав він про Україну французькому полковникові, і сталося чудо: з Савла той став Павлом! Дійсно, в Парижі Фрейденберґ дав якнайкращі для нас реляції. Марґолін зараз же звів мене з Фрейденберґом і його приятелями. Розпочалась нова акція. В цей час я був дуже пригнічений настроями в Парижі, байдужістю а то просто ворожістю до нашої справи. Тоді ще дуже числилися в міродайних колах мирової конференції з московським антисовєтським комітетом, на чолі якого стояли загальновідомі діячі. Польська делеґація (до 1920 року) теж була до нас не менш ворожа. Пробити лід у той час було важко, може й неможливо, а я, відчуваючи всіма фібрами душі те нещастя, яке діялось на Україні, дуже страждав нашими невдачами.

І ось наче блиснуло проміння: під натиском Фрейденберґа та на підставі його компетентних реляцій, французьке міністерство закордонних справ наче б то змінило своє ставлення до нас. У всякому разі, 6 травня 1919 р. я одержав вербальну ноту з міністерства закордонних справ: Франція готова була дати допомогу нашій армії зброєю, але в ноті було сказано, що це можливе тільки при умові, що член української делеґації О. Шульгин дасть свою ґарантію: зброя мала бути вжита тільки супроти червоної армії, але ніяк ні проти Польщі, ні проти московських добровольців. Мені було ніяково, що ця нота звернена була до мене, минаючи голову делеґації п. Сидоренка. Але ця людина, чесна й порядна, тільки несамовита, найменше підходила до своєї ролі та встигла вже викликати проти себе гостру відразу в колах конференції.

Негайно я з'явився до Сидоренка і він скликав нараду делеґації. Відчитали вербальну ноту й ухвалили, що ґарантії, які ця нота вимагає, я мушу дати негайно. Ввесь цей епізод, як і саму вербальну ноту А. Д. Марґолін у свій час опублікував у книжці на московській мові "Україна і політика Антанти".

На жаль, це був тільки епізод, бо на Україну, під Львів рушила польська армія Галлера, ми вже були відрізані, а обіцянка допомоги збоку Франції лишилася на папері... Але коли пізніш, на кінці 20-их і 30-их років ми вже могли зареєструвати поважні успіхи нашої дипломатії, то в 1919 р., році невдач на всіх наших фронтах,—цей епізод із нотою 6 травня був одиноким позитивним, принаймні морально, явищем. І саме те ми завдячуємо А. Д. Марґолінові, його темпераментові, вмінню переконувати людей, його, як він сам казав, "семітській енергії..."

Не вперше в Парижі зустрівся я з Арнольдом Давидовичем. Уже в Україні ми були добрими приятелями. А ім'я Марґолінів було широко відоме в Україні, особливо в Київі — не так завдяки ще молодому Арнольдові, як з огляду на його батька, Давида Марґоліна.

Це був грубий мільйонер, один із найбагатших людей Києва й України. У його руках було все пароплавство на Дніпрі та його затоках. Це була ціла флотилія. А рух по Дніпрі, цій віковічній артерії України, був дуже великий. Крім численних пасажирів першої та другої кляси, була завжди величезна маса селян, що вічно їздили з одного кінця України до другого, а їхати водою було найдешевіше. Один час це й зовсім нічого не коштувало: якісь інші капіталісти постановили робити конкуренцію Марґолінові та пустили свої пароплави, ставлячи меншу ціну за переїзд. Тоді Марґолін і собі зменшив ціну білетів. У тій несамовитій боротьбі Марґолін нарешті пасажирів третьої кляси пустив зовсім дурно, а на додачу кожний із них одержував іще на дорогу... "булку", тобто цілий білий хліб із найкращої муки. Нема чого я казати, Марґолін знищив своїх сміливих конкурентів.

Це була мудра й лагідна людина. Щоб створити такі капітали, треба було мати велику зручність, а щоб провадити пароплавство, треба було бути в добрих відносинах як із ґубернатором, так і з усією царською адміністрацією. Для жида в той час це була нелегка річ, але Давид Марґолін і тут мав повний успіх.

А коли він довідався, що його син із головою пірнув в український рух, він якось казав:

— "Я ставив свою ставку на стару випробувану фірму Романових, Арнольд ставить на Україну... Ну, що ж, дай йому, Боже!.."

Але не відразу Арнольд Давидович став на цей український ґрунт. Він рано почав жити: в 19 літ оженився, в 42 роки мав уже першу внучку. Скінчив правничий факультет у Києві та записався в адвокати. Не так певно йшло йому про гроші, — він звичайно мав їх від батька, — як про бажання зробити щось свого в житті: тут були й ідейні мотиви, — бо ідейність була у нього вроджена, — й амбіція молодости. Син Давида Марґоліна, сам дуже здатний, міг мати успіх і на цьому ґрунті.

Але тут сталася прикра для нього подія, яка збільшила йому популярність, але й увірвала адвокатську активність. Ішлося про справу жида Бейліса, якого обвинувачувано в ритуальному душогубстві. Арнольд Давидович глибоко відчував свій зв'язок із жидівським народом, особливо в царські часи, коли жидів царська адміністрація жорстоко переслідувала. Отже, поруч із найбільшими адвокатами всієї Росії, серед яких був і молодий іще тоді Василій Маклаков, Марґолін прийняв участь у тому знаменитому процесі, що відбувався в київському суді. Обвинувачення доводило, що в жидів існують ритуальні душогубства, оборона ж рішуче спростовувала це твердження. Але треба було довести — хто ж, якщо не Бейліс, убив православного хлопчика Ющинського. Це було нелегке завдання, бо слідство велося вороже до жидів і просто не шукало винного, бо йому "треба було", щоб Бейліс був душогубом. Тоді Арнольд Марґолін розпочав слідство на власну руку, допитавши відому Чеберячку, жінку легких звичаїв і злодійку. І розкрив справу дійсного вбивника. Бейліс був виправданий, але Арнольда Давидовича позбавили адвокатської практики, бо своїм слідством він переступив адвокатський статут чи права.

Після цього процесу Марґолін оселився в Петербурзі. Точно, що він там робив, я не знаю, але мені відомо, що він усе більше й більше втягався в загальну політику та став членом "народньо-соціялістичної партії", на якої чолі стояли дуже відомі московські діячі — історик Мякотін, або публіцист Пєшєхонов, згодом міністр у Тимчасовому Правительстві в Петербурзі.

Це була народницька партія поміркованих демократів і соціялістів, стояла далеко від марксистів і хоч була ближче до соціялістів-революціонерів, але ставилася проти деяких їхніх тез, а зокрема проти терору. В усякому разі ця партія була в гострій опозиції до царського уряду та м. і. боролася за права жидів. Та й у цілій партії, крім Марґоліна, було чимало жидівських діячів.

Коли прийшла революція 1917 р. Марґолін дуже швидко зрозумів вагу українського відродження та не тільки зрозумів, а перенявся до нього щирою симпатією. А відповідно до його бурхливого темпераменту, ця симпатія перейшла в ентузіязм. У цей час він добре вивчив українську літературну мову.

Коли міркую над тим, як він дійшов до українства, то вважаю, що він перш за все відчув органічний зв'язок із країною, де народився, а по-друге й жидівське питання допомогло йому психологічно: він боровся проти кривди, яку Росія робила жидам. Любити її він не міг, а борючись за права одного поневоленого народу він відчув, що Україна може ще більш була поневолена...

Деякі наші кола не дуже прихильно ставились до Арнольда Давидовича, бо він був жидівський діяч. Але його треба брати таким, яким він був, і які б не були його погляди, навіть на наші основні національні питання, він дуже багато зробив для України. Проблема державного відродження України та питання про взаємини жидівсько-українські — це ті теми, які цілковито заповнили останні 40 років його життя.

Арнольд Давидович іще до 1917 р. мав особисті дружні відносини з такими українськими діячами як С. Єфремов, О. Саліковський, А. Ніковський, і коли він вийшов із партії московських народніх соціялістів та зголосився до української радикально-демократичної партії, яка тоді носила назву "соціялістів-федералістів", його охоче прийняли і він став дійсним членом тієї партії та моїм партійним товаришем.

Цим не відрікався він від свого власного жидівського народу в Україні. У протилежність до жидів-членів російських партій, він був проти жидівської асиміляції: на його гадку, жиди повинні були зберігати своє національне обличчя. Але згідно з його переконанням, входячи до складу тої землі та тої держави, де живуть, жиди мусять бути вірними й активними її громадянами... У жидівському питанні він не був сіоністом і їм не співчував, а називав себе "територіялістом" — такий рух існував серед жидівства. Але ця його ідея так і лишилась неясна для мене; не то територіялісти мали шукати якогось місця осідку поза Ізраїлем для тих, які не могли вдержатися в тій країні, де народилися, не то що вони мусіли вважати себе самі частиною тієї території, де народилися.

Отже, з усіх його теоретичних міркувань випливало, що сам він твердо постановив служити Україні та її державному відродженню і до того закликав, хоч часами й безуспішно, інших жидів з України. У кожному випадкові, в конфлікті між Україною та жидівством, він відограв дуже велику ролю та безперечно сприяв взаємному зрозумінню.

Арнольд Давидович був товаришем міністра закордонних справ, здається, якраз у часі, коли зустрічався з Фрейденберґом в Одесі та одержав призначення як член української делеґації на Мирову Конференцію в Парижі, про що я вже згадував на початку цієї статті. Згодом Марґолін одержав призначення до Лондону, де заступив тодішнього голову нашої дипломатичної місії д-ра Стаховського, людини симпатичної, але безпорадної в складній політиці того часу. В Лондоні Марґолін дуже активно розпочав працю та мав уже численні зв'язки, але не довго там залишився, а чому — скажу далі. Зазначу тільки одну дуже важливу його роботу: в Лондоні, де до першої асамблеї Ліґи Націй був первісний осідок цієї установи та її секретаріят, Марґолін зумів офі-

ційно поставити питання про прийом України до Ліґи Націй. Відповідний мемуар, дуже добре складений, усі акти про визнання України Францією, Англією, Німеччиною, Австро-Угорщиною, Болгарією та Туреччиною, передав він у перекладах, до чого додано й акт перемир'я в травні 1918 р. з Совєтами, з якого ясно випливало, що й Москва визнала була Україну. В результаті Марґоліна сповістили, що ПИТАННЯ ПРО ПРИЙНЯТТЯ УКРАЇНИ В СКЛАД ЛІҐИ НАЦІЙ БУДЕ ОФІЦІЙНО ПОСТАВЛЕНО ПЕРЕД ПЕРШОЮ АСАМБЛЕЄЮ, яка мала відбутися в жовтні 1920 р. в Женеві. Всі документи, передані Марґоліном разом із меморандом, були надруковані Генеральним Секретарем Ліґи Націй під ч. 88 "Документів першої Асамблеї". Далі вже мені, як призначеному делеґатові України до Ліґи Націй, доводилося з страшним напруженням та енергією відстоювати нашу кандидатуру. Я викликав до Женеви Марґоліна як правника-експерта і на засіданні комісії Ліґи Націй, де я подавав усі пояснення, був і він (поруч із О. М. Коваленком, моїм тодішнім секретарем, та Миколою Ґе, нашим добрим приятелем). Ми мали в той час багато симпатиків серед делеґацій, але в листопаді 1920 р. прийшла катастрофа: наше військо та уряд УНР мусіли перейти Збруч і здатися на ласку Польщі. Після цього я вже репрезентував уряд УНР без території...

При таких умовах годі було вже думати про наше приняття до Ліґи Націй, але нас усе ж не відкинули брутально, а нашу справу, як і справи всіх новоутворених держав "відкладено" на наступний рік "до вияснення ситуації". На наступний рік дійсно балтійські держави були приняті, а ми разом із Грузією та Азербайджаном не могли відновити нашої вимоги, бо наші країни були під окупацією Москви.

Але епопея 1920 р. була першою справжньою нашою дипломатичною акцією на широку скалю. Вона залишила безперечний слід і надалі зв'язала нас із Ліґою, у якій у той, чи інший спосіб ми відстоювали нашу справу перед усім світом. Але все це було можливе тому, що в Лондоні А. Д. Марґолін ТАК ВЛУЧНО ТА ДОСКОНАЛО ПОСТАВИВ НАШУ СПРАВУ В ЛІЗІ НАЦІЙ.

Але я вже сказав, що Арнольд Давидович мусів димісіонувати як голова нашої дипломатичної місії в Лондоні та відійти від урядової служби. В 1920 р. до Женеви, як ми бачили, він приїздив тільки в ролі експерта. Ця димісія його була викликана погромами на Україні, про які так голосно почали кричати та писати жиди. Марґолін знав, які це були погроми та знав і про те, що уряд УНР і Симон Петлюра в тому були неповинні. Але настрій серед жидів був такий, що коли б Марґолін був лишився на службі УНР, то з ним жидівські діячі перестали б говорити. Це було б для нього прикро, крім того, він більше не міг би виконувати ролю посередника між українським урядом і жидівством. Іще гірше стало положення Марґоліна після вбивства Головного Отамана Симона Петлюри. Серед жидівства почалася справжня гістерія. Навіть не шукаючи властиво хто винен за погроми, хто їх робив та який вони мали характер, жиди раділи, що знайшли "месника", якого величали та прирівнювали до Макавеїв... Марґолін дуже мучився цією справою, бо знав С. В. Петлюру та знав, що за безлад в Україні, в якому постраждало й жидівство, Петлюра не був винен.

Арнольд Давидович не міг відверто виступати, бо це був би остаточний і безповоротний розрив із жидівськими колами. Він лишився за кулісами, сидів у Сполучених Штатах і вперто та дипломатично роз'яснював справу. Підчас процесу вийшла моя книжка на оборону пам'яти Головного Отамана: "L'Ukraine et le Cochemar rouge". На цій книжці, ввесь час її цитуючи, побудував прокурор свій акт обвинувачення проти Шварцбарта. Очевидно, придалася вона й Марґолінові. Річ у тому, що там я докладно доводив, що погроми 1919 р. не були властивими актами антисемітизму, а це була соціяльна боротьба між збіднілим пролетаріятом міст і містечок та селянством. Але перша верства, що природньо піддалася комуністам, як і скрізь, була національно жидівська, а селянство — українське. Нарешті, я звернув особливу увагу на те, що червона Москва влаштувала ґрандіозний "погром" усієї України, який уже в той час (1919) винищив сотки тисяч українців. Серед них у хаосі загинуло, на жаль, і кілька сот жидівського населення, за смерть яких відповідає Москва, яка так тяжко поруйнувала Україну та створила там стан анархії.

Які ще арґументи (а їх було безліч!) використав Марґолін перед найбільшою комуною жидівства, себто в ЗДА — я не знаю, тільки в результаті я одержав гарячу подяку за свою книжку від голови тієї комуни, в той час (у 1927 р.) п. Маршала.

І не дивлячись на це трагічне розходження українства та жидівства, Марґолін продовжував і далі свою ролю. Лишався вірним Україні, вірним своїй ідеї про необхідність співжиття на Україні двох національностей. Знаю, що Марґолін згодом багато ще працював у цьому напрямі, але це вже відбувалося поза моїми очима. Знаю тільки, що наші взаємини з жидівством Марґолін у великій мірі поліпшив.

У багатьох наших думках та ідеях, у вірності правдивим основам тої демократії, якої базою є право, свобода, гуманність, ми абсолютно сходились, ми обидва з огидою відкидали тоталітаризм як з-права, так і з-ліва. Але були між нами і часті розходження та гарячі суперечки, що правда, особливо в питаннях тактики, подекуди і в принципових питаннях. На мою думку, хибою Марґоліна як дипломата було те, що він занадто піддавався оточенню, часом ворожому, вірніше, занадто з ним числився. Коли я проти того протестував, він називав мене "утопістом"... А коли, особливо в 1919 р., під впливом наших ворогів, сильні цього світу не хотіли й чути про нашу самостійність та нав'язували нам федерацію, він завагався, бо надто вірив у силу наших противників. Хоч він розумів і мою тактику непохитности та ставився до неї з повагою. Якось при одній із наших зустрічей десь у 1925-1930 рр., на кордоні Чехії та Німеччини, ми стояли на мості через Лабу та дуже гаряче говорили про непохитність і компро-

міси. Тоді Арнольд Давидович узяв мене за руку, показав на Лабу, що текла під нами та й сказав: "Олександре Яковичу, запам'ятайте цей мент: ми над Лабою і ось що саме я вам кажу: Знайте, що найбільшою моєю особистою перемогою над усіма та всім було б відновлення Української Незалежної Держави..." — І я дійсно ці його слова назавжди запам'ятав.

Поза моїми очима працював Марґолін у ЗДА. І я знаю, що це може найпожиточніший час його праці для України. Він мав АВТОРИТЕТ в американських колах та як міг і чим міг до кінця свого життя служив Україні.

Неповні були б ці спогади, як би я не зазначив, якою принадою віяло від морального образу Арнольда Давидовича. Його лагідність (навіть після гарячих дискусій), його щирість завжди мене зворушували. Крім того, це був філософ, не книжний і патентований, а філософ життя. Безперечно, жидівство має практичну рису життьову надзвичайно розвинену, але це стара раса і мудрість віків проглядає в поодиноких, звичайно найкращих її представників. До таких і належав Марґолін.

За мою приязнь він щедро мені віддячував і вірний був, — а це так рідко буває! — всі сорок літ нашого життя та співпраці.

Я знаю, що йому потрібні були певні постаті серед українського громадянства, що їм би він міг вірити. Не все в українському русі подобалось йому. Все що нагадувало фашизм справжній, а не вигаданий, відштовхувало його. Отже, ті люди, що в їхню справжню моральність і демократизм (у дійсному розумінні слова) можна було вірити, були йому потрібні. Це давало йому віру в українську справу. Це було йому потрібне для відстоювання своєї позиції та оборони її впродовж усього свого життя.

Я знаю, що до цих людей він відносив і мене, але наша особиста дружба основувалася не тільки на цьому "утилітаризмі". Нам просто було приємно бути разом і говорити про все на світі, часом серіозно, часом жартівливо. Де тільки ми не були разом? Він якийсь час жив у нас у помешканні в Парижі в 1919 р. Своєю природною делікатністю та добрим характером він завоював наші всі симпатії та став своєю людиною в родині. Бачились ми урівками і в Берліні, коли я проїздив через це місто, і в Женеві, і в Відні, і в Емсі, де була колись у нас нарада з ним, проф. Р. Смаль-Стоцьким і вже зі старим, але ще дужим Миколою Васильком. Востаннє бачив я його на аеродромі в Орлі, під Парижем. Не думав, що прощаємося назавжди...

Він усе своє життя скаржився на серце, але дожив до 80 років і певно жив би ще довго, бо завдяки сучасній медицині довгий вік "не заборонений". Він міг би ще жити і багато зробити для української справи. Лихий випадок вирвав його так трагічно з життя. Мементо морі...

Боляче вразила нас із дружиною смерть нашого вірного друга — і в добрі, і в лихі часи...

Нехай же ця сторінка минулого буде вінком на його могилу. А його родині, а зокрема завжди вірній його українським ідеям, молодшій доньці, Любові Арнольдівні висловлюю тут щире співчуття.

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК — НАЙНОВІША КАРТА ЗЕМЕЛЬ УКРАЇНИ

(в кількох красках)

в теперішніх політичних і частинно етнографічних границях
з англійським текстом, із завваги
ЛЬВА ДОБРЯНСЬКОГО
проф. Джорджтавн Університету у Вашинґтоні, Голови Українського Конґресового Комітету Америки
ВЕЛИЧИНА 29x42 ІНЧІВ.
Поверх 3000 місцевостей України, залізниці, ріки, озера, гори.
Незвичайно важний і потрібний посібник в інформаційній праці.
Ціна карти в окремій обгортці $1.00 (без пересилки), з пересилкою $1.15.
Книгарням знижка.

Замовлення слати на адресу її видавця:
Ліґа Американців Українського Походження в Чікаґо
League of Americans of Ukrainian Descent Inc.
Питайте за картою у Вашій книгарні!
Поштова адреса:
Laud 2247 West Rice St., Chicago 22, Ill.

Книжка вчить, розраджує, виховує!

ВИ ПОВИННІ МАТИ ОСЬ ТАКІ МАТЕРІЯЛИ!

1. І. Ващенко: **Виховання волі і характеру** $1.50
2. О. Андрієвський: **Спомини** ч. I і II ст. 580 — за 3.00
3. Босий: **В. Липинський,** ідеолог монархії 2.00
4. Дорошенко: **Огнище української науки НТШ** 1.00
5. Ващенко: **Укр. ренесанс** XX століття 1.00
6. Винниченко: **Відродження нації** 2 томи 3.00
7. Вітвицький: **Городництво** (підручник) 1.50
8. Возняк, акад.: **Початки української комедії** (300 років укр. театру!) лиш .. 2.00
9. Воропай: **Українські народні приповідки** .50
10. Галайчук: **Нація поневолена, але державна** .. .. .50
11. Голуб: **Україна в Об'єднаних Націях** .. .50
12. Голоскевич: **Український правописний словник** 4.50
13. Гомонко: **Латинська граматика** 2 томи 3.00
14. Г. Русова: **Свято Державности** (компл.) .50
15. Донцов: **Підстави нашої політики** 2.25

Замовлення і належність шліть до:

"HOWERLA"

41 E. 7th St., New York 3, N. Y.

П. С. Хто покличеться на це оголошення отримає гарний подарунок в книжках!

Рома Турянська

ОПЕРА "БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ" К. ДАНКЕВИЧА

Із початком 1940 року у Львові під час окупації большевиками — мали ми нагоду бачити на сцені у великому театрі драму "Богдан Хмельницький", написану вислужниками червоної Москви А. Корнійчуком і польською сальоновою комуністкою В. Василевською. Драму цю по-мистецьки поставив тоді житомирський театр. — Згодом драма "Богдан Хмельницький" послужила композиторові Костянтинові Данкевичові з Одесси за сюжет до опери тієї ж самої назви. Лібретто до неї зложили Корнійчук-Василевська. Вперше поставлено згадану оперу в Москві 1951 р., а щойно в 1953 р. в Києві та записано на платівках.

Цього року, кілька місяців тому з нашої преси ("Свобода") ми довідалися, що цю оперу вставлено у програму одної з радіовисилень у Нью-Йорку, розуміється на платівках. І скоро по тім ці платівки появилися в розпродажі у Чікаго, а там і ми мали можливість почути уривки, а то й цілу оперу московських вислужників на деяких українських радіопрограмах. З цього приводу, дехто із шановних слухачів об'єднаних українських радіопередач "Голос України" в Чікаго, поставив нам питання, чому ми досі не надавали цієї опери в наших передачах, та ж там музика така чудова і виконання справжнє мистецьке, та ж дехто з керівників радіопрограм посвятив аж кілька тижнів на те, щоб цілу оперу передати слухачам, щоб тішилися і подивляли, як то "старший брат" змалював нашу історичну дійсність часів гетьмана Богдана Хмельницького і самого гетьмана та його боротьбу за визволення, та-ж одна із українських радіопрограм в околиці Дітройту аж на сторінках "Свободи" закликала своїх слухачів слухати на її передачі оперу Данкевича "Богдан Хмельницький"... — Постараємося відповісти на ці запити. — Лібретто до опери "Богдан Хмельницький", як ми вже згадали, написали вислужники Кремля, тому і постать великого гетьмана України вийшла в них інакше, як знаємо її з нашої рідної історії. На гадку авторів лібретта Корнійчука - Василевської — Хмельницький підняв повстання за визволення соціяльне, проти панів, шляхти і ксьондзів-єзуїтів, а не за національно-політичне визволення України з-під польського панування, не за те, щоб збудувати велику могутню самостійну Українську Державу. Ось слова гетьмана з тієї опери: "Із польським народом ми дійдемо до згоди, а шляхту, єзуїтів ми будемо бить..." Або слова Кривоноса: "Йде наш Хмель Україну з неволі панської (не польської) визволяти, палаци палити, єзуїтів бити..." І так через цілий зміст червоною ниткою тягнеться те саме — ні згадки про польського окупанта, ні згадки про гніт, що його наносила ця окупація. А в пісні: "Гей не дивуйтесь, добрії люди, що на Вкраїні повстало, ген за Дашевом, під Сорокою множество ляхів пропало..." — автори змінили саме цю другу стрічку на: "сонце звитяги, волі і щастя нам у бою засіяло..." І ні сліду із слів "лях" як це є в оригіналі.

Тут треба ще згадати, що пісня "Гей не дивуйтесь добрії люди..." повстала не за часів гетьмана Б. Хмельницького, але, як твердить і доказує проф. М. Андрусяк, повстання її датується з часів 1713-14 рр. під час повстань під проводом Юрка Перебийноса проти Польщі, коли то Москва помогла полякам приборкати козаків а їх полководця Семена Палія заслала на Сибір.

Знаємо з історії, що Хмельницький підняв повстання проти польського окупанта, щоб раз на все вигнати займанця з України, щоб вона вільно й свобідно правила своєю землею. В польській історіографії говориться також про те, що Хмельницький "Польщу завалив". А вона була в тому часі одною з могутніх держав середньої Европи. Вона виставила до боротьби з Хмельницьким десятки тисяч добре озброєного й вишколеного війська і добрих провідників, навіть короля Яна-Казимира, славного на ті часи полководця. Хмельницький бачив і аж надто добре розумів ту дійсність, але не завагався, сам майже безборонний, пірвати ввесь народ на змагання за волю, бо вірив у свої сили, в перемогу. У своїй промові до реєстрових козаків під Камінним Затоном він сказав: "Ми підняли зброю не для користи якоїсь, а єдино на оборону батьківщини нашої, життя нашого і дітей наших. На що нам, браття, тягати тяжкі пута рабства у ганебнім невільництві на власній своїй землі?.." А у своєму універсалі з 28 травня 1648 р. в Білій Церкві писав: "За прикладом славних і великих предків своїх, при своїй правді за благочестя святе, за цілість вітчизни нашої і за поламання колишніх прав і вольностей своїх, станьте спільно з нами проти своїх кривдників і руйників..." — Знаємо теж з історії, що найближчі полковники Хмельницького, як Богун і Кривоніс, намовляли гетьмана йти на Варшаву і там раз на все покінчити з Польщею, що вже в тому часі була розбита, і нездібна до оборони. Отож видимо ясно, що ціла акція Хмельницького та його полководців мала виразно і ясно поставлену мету: цілковите визволення політично-національне і створення незалежної Української Держави.

Згадку-потвердження того знаходимо у книзі-споминах П'єра Шевальє, одного із сучасників Хмельницького, радника французького короля і секретаря французького посольства у Варшаві. У тих споминах Шевальє вірно оцінив тодішні події в Україні й зауважив, що не викликало повстання почуття особистої образи Хмельницького, а прагнення народу вирватися з польської неволі.

А тепер дальше: Хмельницький на гадку авторів лібретта тієї опери — це підніжок Москви — "старшого брата", без якої ніби не може бути вільного життя на Україні, без помочі якої не можливе якенебудь визволення України з неволі.

Ось кілька прикладів із тексту лібретта:

Хмельницький говорить: "Гінців я послав, та не на Вислу! А веде їх зоря північна у місто велике, Москву білокамінну, руський народ про поміч про-

сити..." Хор відповідає йому: "Руський народ нам у поміч піде, руський народ — він брат наш...!!" — І знов Хмельницький співає: "Одна у нас доля і правда єдина, від нині нам шляхом єдиним іти, щоб вільна навіки була Україна, щоб пишно і червоно вітам цвісти..." і т. д. — Дійсно — "пишно" і трагічно червоними кривавими маками нашого народу спливає Україна від тоді по-сьогодні під "покровом-опікою старшого брата". Це аж надто трагічно відчуває наш народ на рідних землях і всі ми розсіяні по чужих краях... І ще одне місце. Хмельницький говорить до зібраних старшин: "Ідіть, усіх киян оповістіть, я відправляю посольство у Москву: не визволити Україну нам, не врятувати честь і волю без брата нашого Великої Руси..." Так думають Корнійчуки, Василевські, так думають вожді з Кремля, так думають ті рабські маленькі душі — але наш народ ніколи так не думав і думати не хоче. Не думав так і гетьман Б. Хмельницький під час Переяславської угоди 1654 р., якою трагічно закінчилося тогочасне відродження української держави. Змушений обставинами, в дуже складнім політичнім положенні, в союзі з Москвою, як рівний із рівним, Гетьман бачив тимчасовий вихід, не припускаючи того, що зрадницька Москва скоро по його смерти знехтує всі точки угоди і своїм диким нахабством покорить і поневолить український народ та його вольності.

А тепер знову до слів лібретта опери "Богдан Хмельницький": Хор співає: "Радість на Вкраїні, сяє щастям рідний край! Дорогих гостей з Москви стрічай! Дорогим гостям слава! Хай же квітнуть в вічній славі Москва і Київ злотоглаві! Сяє щастям рідний край, із Москви братів стрічай...!"

Автори лібретта не поминули також і релігійного питання. Наприклад "Бог", "Господь" — у тексті написане з малої букви. В уста дяка, що допитує втікачів із панської неволі, автори вложили такі слова:

Дяк: "До унії не приставав? Віру християнську не зраджував?" Втікач: "Ні!" Дяк: "Горілку п'єш?!" Втікач: "П'ю!" Дяк: "То ти істинно християнська душа..." — і т. д.

І на закінчення, як останній могутній акорд "поклоненія" старшому братові — автори вложили в уста гетьмана такі слова: "Велика Русь, преславний брате наш! Прийми земний уклін від України, прийми безмежну вдячність, вічную любов!! З тобою наш народ, земля, держава наша нездолані у віках... Возвеселися мати, Україно, братам народам слава!! Навіки разом Київ — Москва злотоглава...!!

Невже ж такими словами мали б ми поминати нашого великого Гетьмана в 300-ліття його смерти? Хто ж нас примушує "тією вимушеною операю...", як про те висловився один із радіодикторів на своїй передачі 10 серпня ц. р., відзначувати ці великі роковини того, що бажав визволення Україні, що бажав залишити її вільною, незалежною і могутньою своїм нащадкам? А тим часом загарбницька Москва знищила все її життя, згасила сонце, що на мить засвітило нашому народові, а потім обдерла золото з копул святих наших храмів.

Дехто каже — музика гарна — варт послухати. Це правда, але музичну оцінку тієї опери залишаємо фахівцям-музикам, та ми не можемо слухати слів, що понижують нашу національну гідність і викривляють нашу історичну дійсність. — Ось наприклад: є платівка хору української молоді із Закарпаття, що зачинається словами: "Ой, у саду..." Спів чудовий, прекрасна гармонізація на народніх мотивах — здавалося б — усе добре, чому ж не надавати нам цієї пісні на наших радіопрограмах. Та ба, кінчається ця пісня словами "Ми щасливі, в наш садочок Сталіна запросим..." Так співає наша молодь на Закарпатті. Але її там примушують червоні займанці, а тут нас ніхто не примушує подавати слухачам це, що приготовила червона Москва для своєї брехливої пропаганди. Справді, є в цій опері також високопатріотичні слова, що їх автори лібретта вложили в уста Хмельницького чи Богуна, але це все для замилення й обдурення "молодшого брата". Те все, однак, є нічим супроти тієї пропаганди, що її поширює Москва серед нас і серед чужинців, які маючи лібретто в англійській мові, думатимуть про нас і дивитимуться на нас очима "старшого брата" з Москви.

(Радіокоментар "Голосу України" в Чікаґо)

УВАГА! **ДІТРОЙТ** **УВАГА!**

M. & O. GIFT — SHOP

6440 Michigan Ave. — Detroit 10, Mich.

Висилаємо пачки до всіх країн. Виконуємо письмові замовлення; листовно можна замовити в нас товар, а ми все полагодимо.

Маємо на складі до посилок: вовняні матеріяли, скіри на черевики (юхт, бокс і інші), білля, светери, нитки до вишивання й ін.

Великий вибір українських платівок, а зокрема всі альбоми платівок Капелі Бандуристів.

На бажання висилаємо інформації й каталоги.

Скора обслуга

З польської поезії

Леопольд Стафф

НЕНЮФАРИ

О, хто не пережив тортур самопотали
І, хоч ламала пам'ять руки, згарком сили
Свій давній труп не мусів пхнути в глиб могили,
Персть сиплючи в уста, що хліба спрагло ждали?

По похороні не збезумів я: зів'яле
Минуле мав я обтрясти, як пил немилий
З дорожніх шат, щоб, як зоря, ожити з брили,
Щоб ніч ночей моїх ще сяйва осіяли.

В непам'яті довічної глибокій плавні
Труп щастя опочив, мої останки давні;
Над сріблом вод безкраїх місяць діє чари.

А в плоть, родючу розкладом, непам'ять владно
Пустила корені летейські — і стократно
Постали білі квіти тиші: ненюфари.

**
*

Вечір був солодко тихий,
Ми — пам'ятаєш, о мила? —
Трав, ще не кошених, пишних
Топчучи стебла покірні,
Вільно ішли і мовчали,
Коників чуючи сюркіт.
Небо, де злото топилось
На аметисти, мов наших
Душ було поле вечірнє,
Де в примерканні тривожнім
Тихо, здавалося, квітли
Мріяння квіти сріблисті.
Острах якийсь таємничий
Скрадливо серце поймав нам,
І від початку дороги
Ми не промовили слова:
Так ніби уст наших подих
Інійним подувом став би,
Що в ненадійному квітні
Зав'язок рож убиває.
Мить та єдина одначе
Дар була долі, коли то
Все може статись відважним
Душам, що щастю сказали б
Слово заклляття, спроможне
Сон на яву обернути.
В долі таємні зіниці
Глянути сил нам не стало...
Мить чудотворна канула,
Мить, що не вернеться вдруге...
Все поминуло, завмерло
І не воскресне ніколи. —
Квітам, що рвати просились,
Рук доторкаючись наших,
Глухо зів'яти дали ми,
Впасти п'янливим пелюсткам.
Хоч в несказанний той вечір
— Знаєш, чи згадуєш, мила? —
Небо само прихилялось
Нашим тоскніючим душам,
В спрагнені жнива долоні
Місячний серп опустивши.

Казимир Тетмаєр

В НЕАПОЛЬСЬКІЙ ЗАТОЦІ

Срібносиня, як металь блискучий,
Вод гладінь не знає, де їй межі;
Сонце сперлося на воду блиском
І заснуло в синім безбережжі.

Що за тиша, що за дивна тиша!
Мов одвіку не було тут бурі...
Тоне все: вода, земля і небо
В світлому, прозорому лазурі.

Цілий світ в лазур перетворився —
З небом тихим, з тихою землею,
Світ, в лазур перетворившись, ніби
Став своєю мрійною душею.

ВИД З СВИНИЦІ У ВЕРХТИХУ ДОЛИНУ

Який глибокий мир!... Окрили
Мли світляні верхи і схили,
І сонну зелень гір.

Дрімає серед урочистих
І, в млах темніючи злотистих,
Тишин нагуслий бір.

Потік, пробившись крізь яругу,
Сріблясто-веселкову смугу
Свою в простір кладе.

І брили, від віків недвижні,
На буйних трав постелі пишній
Біліють де-не-де.

Згромаджені кругом, дебелі,
Урвисті, голі, сірі скелі
Заснули в млах ясних.

Сріблясто-синя, у долини
З висот небесних тиша плине,
Вся в іскрах золотих.

Я вниз дивлюся: підо мною
Глибока прірва зяє тьмою —
Дивлюсь в долину, в даль:

І душу огортає дивна
Туга без берегів, поривна
І несказанний жаль...

Тадеуш Міцінський

АНАНКЕ

Кинули зорі на мене суд:
— Заблуд і пітьма довічні тут.
— Ти, будівничий надзоряних веж,
— диким ти звіром блукатимеш,
— де станеш, провалиться там суходіл —
— схолонеш в огні ти — стлієш, як пил.

А звіздам одрік володарний дух:
ваш уділ — замкнений колом рух,
заблуд? — є доказ свободи він,
серцем несу я дно пучин.
Хай плаче шум намогильних гаїв:
в барці життя пливе мій спів.
Я, спорудник надзоряних міст,
глузую з одчаю гаснучих звізд.

Переклади М. Ореста

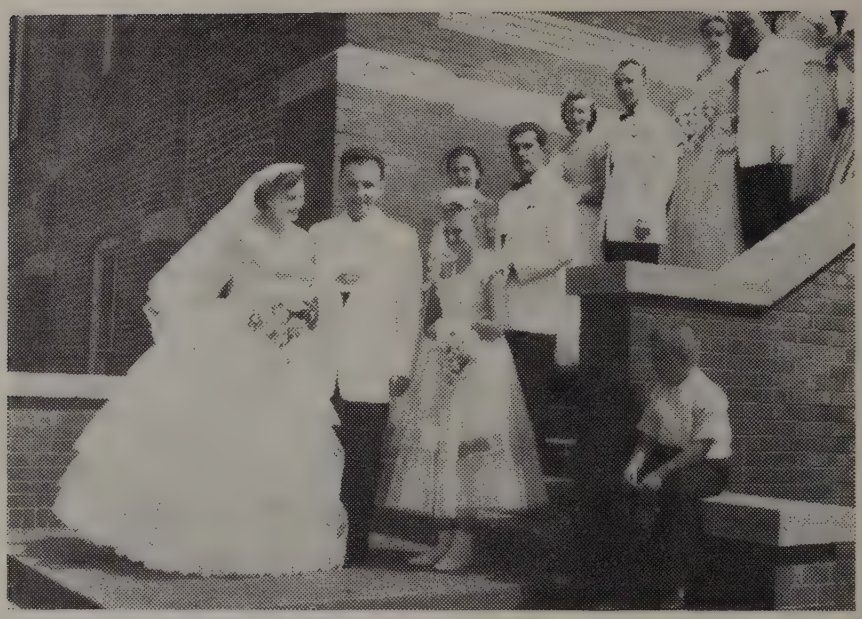

"Літературне весілля" — поетеси Г. Черінь із п. В. Паньковом — Чікаґо

Б. Олександрів

Погожі дні стояли на полях,
Та, мов індійці з племені Наваго,
Так мчали ми з Вадимом довгий шлях
З Торонта до гарячого Чікаґа.

"Зелений Понт", як біг собі та й біг —
Через поля, діброви і розмаї.
І марно нам крізь куряву доріг
Сердито вслід сюрчали поліцаї.

Що сталося? Стряслась яка біда?
Чи гонить нас яке вороже зілля?
О ні, на нас чекає молода,
Галинине й Степанове весілля.

Ось ми і тут. Крізь простори тугі
Промчали ми, як птиці через води.
Що ж Вам бажати, рідні, дорогі,
З такої небуденної нагоди?

Ми не майстрі барвистих, пишних рим,
Та в серці в нас — любистки і рум'янки.
Наповнимо ж, як вчив дідусь Максим,
П'янким вином свої прозорі склянки,

І скажемо: хай радісні літа
Для Вас цвітуть, щасливих і веселих.
Хай повна щастя доля молода
Шумує Вам, як цей прозорий келих!

Хай родяться Вам дочки і сини,
На зміну нам приходять інші зміни,
І хай хоч зрідка небо чужини
Нагадує Вам небо України,

Нагадує Вам гомони пісень,
Рясних калин шумне, зелене гілля.
Хай радість Ваша сяє кожен день,
Як в день погожий Вашого весілля.

Чікаґо, 21 липня 1957.

З МУЗИЧНОЇ ХРОНІКИ

"Ревізор" Гоголя на німецькій сцені. В замковім театрі колишнього курфюрста у Шветцінґер коло Гайдельберґу відбуваються від 1952 року музичні й театральні фестивалі. Цьогорічний сезон цих фестивалів започатковано виставкою опери **"Ревізор"**, якої лібретом є відома комедія Гоголя. Автором опери є визначний сучасний німецький композитор **Вернер Еґк**, народжений 1901 року в Баварії. Тенденція Гоголевого Ревізора нині не актуальна — пише німецький критик, — та за це незменшеним є враження з акції й характерів дієвих осіб цеї комедії. Ці прикмети й були міродатніми для Екґа, який вибрав Ревізора як тему для своєї опери. Виставка була приготована самим автором та принята критикою дуже тепло. В осені має Ревізор іти на сцені берлінської опери. Переклад зроблений німецьким письменником Й. Ґінтером.

У місяці серпні ц. р. минуло сто років від народження Євсевія **Мандичевського**, визначного музиколога, професора віденської консерваторії й архіваря віденського музичного товариства. Євсевій Мендичевський, син українського священика в Чернівцях на Буковині (нар. 1857 р.), покінчив музичні студії у Відні, там постійно жив, працював і помер у 1929 році. Хоч не брав участи в українському житті, але як референт для музичних стипендій в австрійському міністерстві освіти допомагав українській молоді, що студіювала музику у віденських музичних школах. Мандичевський залишив власні композиції (фортеп. твори й пісні).

Осип Залеський

ЗАГАДКИ

Редагує Зенон Івасиків

ХРЕСТИКІВКА ч. 1

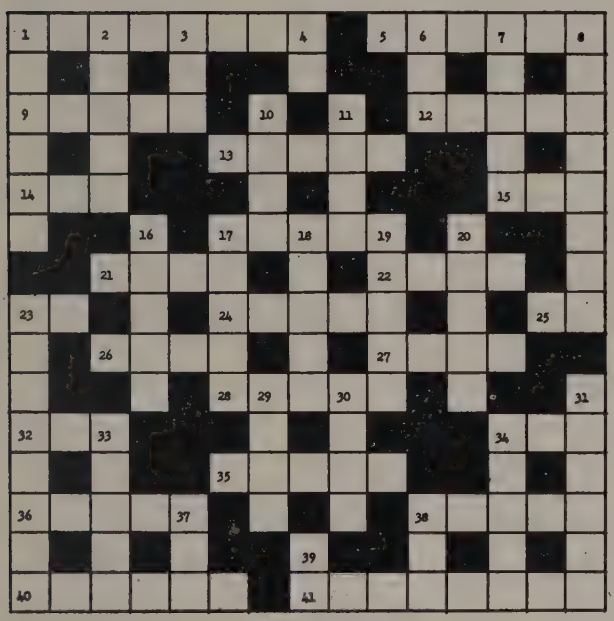

ПОЗЕМО: 1. Назва японського самогубства; 5. Свята жидівська книга; 9. Частина плуга; 12. Порт у Коста Ріка; 13. Хемічна речовина; 14. Початкові букви одної з більших держав світу; 15. Інакше ас; 17. Приміщення, в якому живуть бджоли; 21. Місто на Кавказі; 22. Ріка в Східній Азії; 23. Прізвище першого генерального секретаря Об'єднаних Націй; 24. Малий військовий відділ, головно кінноти; 25. Інакше долина; 26. Монетарна одиниця в Еспанії; 27. Ім'я українського князя; 28. Вояк спеціяльного роду зброї; 32. Прислівник; 34. Числівник; 35. Мітичний літаючий кінь; 36. Пливуча вода; 38. Прилад уживаний до валення мурів у давніх війнах; 40. Український король; 41. Потвора — яку вбив містичний герой Тезей.

ДОЗЕМО: 1. Частина дерева; 2. Передня частина сцени; 3. Козацька оселя; 4. Ініціяли автора повісти "Захар Беркут"; 6. Татарська оселя; 7. Передпотопний звір подібний до слона; 8. Передпотопний звір; 10. Свята, заборонена річ, у примітивних народів; 11. Частина уст; 16. Інакше шатро; 17. Твориться, коли перев'язати шнурок; 18. Слабенький вітер (поетично); 19. Церковний закон; 20. Будинок, у якому зберігаються цікаві експонати; 23. Календарний місяць; 29. Герой в "Енеїді" Котляревського; 30. Українське чоловіче ім'я; 31. Одиниця ваги; 33. Грецький мітичний велетень, напів бог (як Атляс або Прометей); 34. Мінерал; 37. Кусок дерева, звичайно гострo затесаний на одному кінці; 38. Товариство в скороченні; 39. Інакше розум.

ШАРАДА ч. 1

Перше — робить мати для дочки, синочка,
Коли забрудились суконка, сорочка
Друге — це звірятка, звикли в домах жити,
Їхній обов'язок — шкідників ловити
Третє — вимагає праці селянина,
Ціле — українська степова рослина.

СПОСІБ РОЗВ'ЯЗУВАННЯ РЕБУСА

Звертаємо увагу читачів, що ребуси поміщувані в "Овиді" своєю будовою й способом розв'язування цілковито різняться від тих, які були знані в Україні. Тому просимо уважно придержуватися пояснень щодо способу розв'язування.

Ребус збудований із образків та букв. Поміж поодинокими образками і буквами є знаки додавання та віднімання, які вказують, що до попередньої групи букв треба додати (або від неї відняти) наступне слово чи букву.

Нпр., коли маємо таку комбінацію образків і знаків:
СТРІЛА + ЛУК — СТІЛ — РУКА, на куску паперу пишемо СТРІЛАЛУК і з черги зчеркуємо всі букви, з яких збудовані слова СТІЛ та РУКА. В результаті тільки одинока буква Л залишається невикористаною. Перейшовши так через цілий ребус, дістаємо залишені букви, які дають його розв'язку.

Проте треба пам'ятати, що зчеркуємо перш за все ті букви, які стоять ближче лівого кінця нашого ряду букв. Отже, коли треба відняти букви ОА з комбінації слів ЗАМОККОСА, зчеркуємо О та А зі слова ЗАМОК, а не зі слова КОСА, тому, що букви О, А в слові ЗАМОК стоять ближче лівого кінця. Ніколи не дістанемо правильної розв'язки ребуса, коли не будемо придержуватися того правила.

У квадратиках під ребусом вписуємо залишені (не викреслені) букви, які дають розв'язку.

Ребус ч. 1

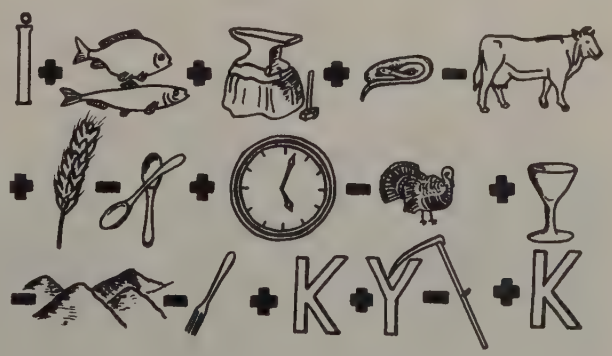

Умови конкурсу й розгадки загадок проголосимо в наступному числі. Реченець надсилання розв'язок до двох місяців від появи даного числа.

СПОРТ

Редаґує І. Красник

АМЕРИКАНСЬКА ОЛІМПІЯДА В ЧІКАҐО В 1959 Р.

Кромі Олімпійських Ігрищ, в різних місцевостях світу відбуваються ще й інші, великі спортові імпрези. І так маємо нпр. Балканську Олімпіяду, жидівську Макабіяду і т. д. Офіційна назва імпрези Американського континенту є Пен-Емерікен-Ґеймс.

Ця імпреза мала відбутися в Клівленді, та коли Конґрес відмовився дати 5 мільйонів долярів допомоги, Клівленд зрікся організації.

Завдяки заходам мейора міста Чікаґо п. Дейлі, цю велику імпрезу будемо могти оглянути в Чікаґо, ближчий її реченець іще не визначений.

Амер. Ігрища відбуваються що чотири роки. Перші відбулися в Буенос Айресі у 1951 р., другі в м. Мексику в 1955 р.

Організатори сподіються яких 2000 атлетів із Канади, ЗДА і 26 країн латинської Америки та понад мільйон туристів.

Ігрища відбуватимуться на трьох великих стадіонах міста Чікаґа: на Солджер Фільд, який може помістити понад 100.000 публики та 2 університетських площах, де є понад 8.000 місць.

ПЛИВАЦЬКІ ЗМАГАННЯ

Дня 2 вересня ц. р. відбулися пливацькі змагання на озері Равнд Лейк, біля Чікаґа. Змагання зорганізували "Леви" і Радіо "Голос України". Змагання відбулися тільки на одній трасі 50 м, у стилях вільнім і клясичнім для змагунів, юніорів і жінок. Перші місця в довільному стилі кляси сеніорів добув У. Каменецький, а в клясичному стилі І. Білинський. Серед жінок у довільному стилі перше місце зайняла п. Каштанюк. Перше місце в обидвох стилях серед юніорів добув Я. Білинський, який одержав нагороду для найкращого пливака змагань, яку ґуфундувало радіо "Голос України".

ТЕНІСОВІ ПЕРШЕНСТВА УСЦАК-у

П. Грицай "Леви" першуном УСЦАК-у

31 серпня і 1 вересня ц. р., відбулися в Чікаґо тенісові першенства УСЦАК-у в індивідуальних чоловічих грах. На старті появилася наша тенісова еліта тільки з Торонта й Чікаґа. Мимо зголошення не з'явилися на старті змагуни зі "Львова" (Клівленд) та "Черника" (Дітройт).

Перше місце і чашу д-ра Соколовського добув П. Грицай "Леви" Чікаґо. Дальші місця зайняли: 2. Копач "Леви", 3. Іваник "Львів" Торонто, 4. Дубляниця "Леви", 5. Фурович "Леви", 6. Мазяр "Львів" (Торонто).

На приняттю, влаштованім т-вом "Леви" для змагунів, грамоти і пропам'ятні жетони вручили п. п. І. Красник і Р. Припхан, а д-р Соколовський чашу.

По тенісових першенствах відбулися відплатні тенісові змагання між "Левами" (Чікаґо) і "Львовом" Торонто, які виграли "Леви" у відношенні 4:2.

С.К. "Крила" СУМА Чікаґо. Воротар: Скочиляс Ярослав. І ряд зліва направо: Назікевич Павло, Мандзій Євген, Куляс Ярослав, Перун Ярослав, Литвин Ярослав. ІІ ряд зліва направо: Бахір, Куляс Юліян, Мандзій Мирон, Гнатів Петро, Дахнівський Мирон, Ільчишин Павло, Скочеляс Михал, Дахнівський Ігор, Галів Орест

ШАХИ

Редаґує М. Турянський

ЗАДАЧА Ч. 7

Д-р С. Еберле, Дойче Шахцайтунґ, 1956

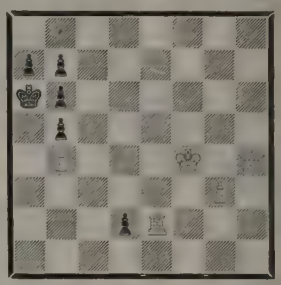

Мат у 4-ох ходах

Задачею ч. 7 відкриваємо другий конкурс на розв'язування шахових задач, якого умови проголосимо в наступному числі "Овиду".

Вислід першого конкурсу

Жереб визначив переможцем нашого першого конкурсу д-ра Е. Лебедовича, Лапір, Мічіґен. Переможцеві ґратулюємо і висилаємо як нагороду монументальну книжку д-ра С. Тартаковера: "500 Master Games of Chess". Всім іншим учасникам конкурсу висилаємо по одній книжці видавництва М. Денисюка.

Нижче подаємо розв'язки конкурсових задач.

Ч. 1. (Ф. Лязард). 1. г5, ґхг 2. ґ6,

фхґ 3. е6, дхе 4. ц5, дхц 5. а6!, бха 6. б6, ахб. Пат.

Ч. 2. (Анонім). 1. Ба4†, КрхБ 2. б3†, Крб5 3. ц4†, Крц6 4. д5†, Крд7 5. е6† і 6. ф5. Нічия.

Ч. 3. (К. Куббель). 1. е7!, Бхе 2. ц7, е4† 3. Крхц, Бф6† 4. Крб4, Бе5 5. г7 і Білі виграють, бо по 5... Бе6 наступить 6. ц4 мат. (Неправдоподібне але правдиве!).

Ч. 4. М. Кляцкін. 1. ц7!, Крхц (А) 2. ахК†, КрхВ 3. б7 і Білі виграють. (А) 1... Кц8 2. Крб7! і Білі виграють (2. ВхВ, Крхц провадило б тільки до нічиєї).

НОВИНИ ЗІ СВІТУ ШАХІВ

Торонто, Канада. В турнірі за світове першенство кляси юніорів на 1957 р. перше місце здобув американець В. Ломбарді феноменальним вислідом 11:0! Другим був німець М. Ґерузель — 9:2, третім голяндець А. Йонґсма — 8½:2½, а щойно четвертим вийшов представник СССР В. Селіманов — 8:3.

Клівленд, Огайо. Цьогорічний турнір за першенство ЗДА закінчився небувалою сензацією: першуном турніру вийшов 14-літній (!) Роберт Фішер із Бруклину, що випередив таких шахових майстрів як А. Бизґаєр, братів Д. і Р. Бирн і інш., відомих не тільки в американському, але й міжнародньому шаховому світі. Всіх учасників турніру було 175. Дуже добре місце (8-е) здобув український шахіст з Торонто І. Теодорович. Жалко, що наш мистець С. Попель із Дітройту не міг взяти участи в цьому турнірі.

DARC PHOTO SALON

DARC PHOTO SALON

DARC PHOTO SALON

ДАРК

Модерне фотографічне студіо в Чікаґо, славне мистецтвом між своїми й чужими.

2059 W. CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL. HAymarket 1-2254

УКРАЇНСЬКА РАДІО-ПРОГРАМА

Барвистий театр у повітрі.

Директор: ІВАН МУЗИКА

Станція WGES — 1390 кілов.
четвер 7—8 попол.

Станція WOPA — 1490 кілов.
субота 3—4 попол.

Приймає за приступні ціни радієві оголошення й спеціяльні оповіді, що дають найкращі висліди. Телефонуйте або й відвідайте бюро

ІВАН МУЗИКА — ЧІКАҐО 22
2219 Вест Чікаґо евеню

I V A N M U Z Y K A
Chicago 22, Ill.
2219 West Chicago Ave.
Tel.: HUmboldt 6-1595

НОТАР — ОБСЛУГА В СПРАВАХ ІНКОМТЕКСУ

Урядує від год. 9 ранку до 8 вечора, теж у неділю.

Посилаємо пачки з поживою й подарунками до всіх країн світу.

Пишіть за нашими цінниками.

BLACK STEER MEAT MARKET

ВОЛОДИМИРА ШЛАПАКА

в Чікаґо

М'ясні продукти

домашнього виробу

европейським способом

Продаж у власних крамницях:

2713 West Division Str.
AL 2-6650

1957 West Chicago Avenue
TA 9-6795

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

продає

книжки, журнали, часописи, шкільне приладдя, машинки до писання, українські мистецькі вироби. Нова адреса книгарні:

UKRAINIAN BOOKSTORE, 2315 W. Chicago Ave.

Продаж і появнювання усіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій знимок та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R. LAWRIW

2216 West Chicago Ave. — ARmitage 6-4190

Intercontinental Export and Import Co.

2130 WEST CHICAGO AVE. CHICAGO 22, ILLINOIS TEL. ARMITAGE 6-8488

УКРАЇНСЬКА ФІРМА ДЛЯ

ВИСИЛКИ ПАКУНКІВ

до всіх країн світу

ВИСИЛАЄМО:

нову й уживану одіж, всякі матеріяли на вбрання, костюми, суконки, шкіру, поживу, ліки та інше.

МАЄМО НА СКЛАДІ:

ШКІРИ, як БОКС, ЮХТ, ПІДОШВИ та всі додатки на чоботи й черевики.

ҐАРАНТОВАНА СКОРА Й ТОЧНА ДОСТАВА ПАЧОК

Виконуємо пересилки на поштові замовлення.

Всі оплати покриває висилаючий. **Ціни дуже приступні**

По всякі інформації просимо звертатися до д-ра Володимира Рижевського або до п. Івана Козія особисто на адресу 2130 Вест Чікаго Ave., або телефонічно на *ARmitage 6-8488*.

Випродаж! **Випродаж!**

ВИСОКОЯКІСНИХ ДІЯМАНТІВ

по низьких цінах

і

ШВАЙЦАРСЬКИХ ГОДИННИКІВ

по $9.95

M. J. HARRIS JEWELLERS INC.

1949 West Chicago Avenue — Tel.: SE 3-5755

Експедиційне Бюро

ІВАНА КОВАЛЬЧУКА

висилає пакунки до всіх країв і має на складі великий вибір товарів потрібних до висилки.

World Wide Trading Company

Export — Import

2222 W. Chicago Ave. — Tel.: BR 8-6966

Tel.: GRamercy 7-5284

JOHN DRAGAN

Colihue So-American

Rattan Furniture Mfg. Co.

DESIGNERS AND CREATORS OF SPECIALTIES.

33 ST. MARKS PLACE
NEW YORK 3, N. Y.

НА АМЕРИКАНСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ
ПЕРША УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА
БАМБУСОВИХ МЕБЛІВ

— — — — виробляє — — — —
меблі до спалень, прийомних кімнат, кухонь, домашні й крамничні буфети, лежаки, лямпи, різні декоративні
— — — — — вироби. — — — — —

Фірма основана і працює від 1950 року в Аргентині.
Від 1956 року веде свій відділ у ЗДА, тепер же відкрила першу фабрику
БАМБУСОВИХ ВИРОБІВ У КАНАДІ — ТОРОНТО.
БАМБУСОВІ МЕБЛІ ПРАКТИЧНІ Й ЕСТЕТИЧНІ ВИГЛЯДОМ.

Адреса фабрики в Торонто:

COLIHUE SO-AMERICAN
RATTAN FURNITURE Mfg. CO.
686 RICHMOND ST. WEST
TORONTO 2 B, ONT., CANADA

ALPHA

Furniture Co.

735 QUEEN ST. WEST,

TORONTO, ONT.

Phone: EM. 3-9637

МАЄ НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР РАДІЄВИХ І ТЕЛЕВІЗІЙНИХ АПАРАТІВ

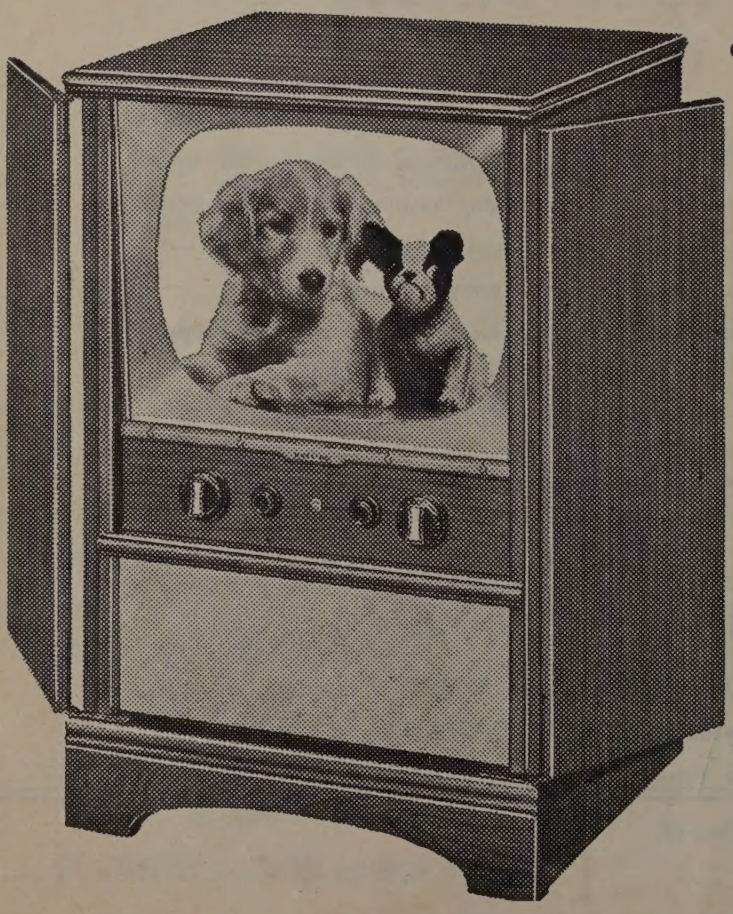

- Радіоприймачі
- Телевізійні апарати
- Домашні меблі
- Холодільники
- Пральні машини
- Відкурювачі
- Електричні та ґазові нужні

НАЙВІДОМІШОЇ СВІТОВОЇ ФІРМИ

PHILIPS

Channelock tv

Choose your channel... see picture-perfect TV automatically!

Chicago Realty Co.

MORTGAGES — INSURANCE

2134 W. Chicago Ave. Chicago 22, Illinois

Tel.: ARmitage 6-7624 Tel.: ARmitage 6-8483

Це найстарше в Чікаґо українське підприємство купівлі й продажу домів і всякого нерухомого майна

КОРИСТАЙТЕ З ЙОГО ПОСЛУГ! КОРИСТАЙТЕ З ЙОГО ПОСЛУГ!

Чи ви вже подумали над тим, як найкраще забезпечити важко запрацьований гріш?

Найкращим забезпеченням на старість і найпевнішою льокатою вашого капіталу є посідання ВЛАСНОГО ДОМУ.

Власний дім — це почуття власної безпеки, це запевнений грошевий прибуток у час, коли ви вже не зможете на себе заробити.

Від років відоме із своєї солідної й фахової обслуги перше в Чікаґо українське підприємство купівлі й продажу нерухомого майна "ЧІКАҐО РІЕЛТИ" д-ра Володимира Рижевського при 2134 В. Чікаґо Евеню — може Вам допомогти купити власний дім, на найбільш корисних і догідних для Вас умовах.

ПРОДАЖ ЧОЛОВІЧОГО, ЖІНОЧОГО ОДІННЯ І ҐАЛЯНТЕРІЇ

Поручає всякого роду чоловічі убрання, готові і роблені до міри.

ВЕЛИКИЙ ВИБІР СОРОЧОК, КРАВАТОК І СПІДНЬОГО БІЛЛЯ.

Жіночий відділ має на складі повний вибір:

- блюзок
- суконок
- спідничок
- пончіх
- торбинок
- купелевих костюмів
- та всякого роду жіночої ґалянтерії.

ЗАГЛЯНЬТЕ ПЕРЕКОНАТИСЯ!

ШУКАЙТЕ ЗА ТАКИМ СИМВОЛОМ БЕЗПЕКИ, ДЕ ВИ ЩАДИТЕ...

19 мільйонів американців по всій країні склали більше як 37 більйонів долярів на щадничі конта Забезпечених Щадничо-Позичкових Спілок (Savings and Loan Associations), які виставляють цю емблему... так як і ми. Вони мають дуже добре почуття безпеки й вдоволення бачивши, як їх ощадності зростають скоро й безпечно... безпечно тому, що їх конта забезпечені до $10.000.00 у Federal Savings and Loan Insurance Corporation, що є агенцією Уряду З'єднинених Держав Америки. Для одержання цієї емблеми треба дати докази високо-якіского стану праці а по одержанні її, всі того рода установи є регулярно контрольовані, щоб забезпечити їм безперервний, певний і здоровий розвій. Коли Ви шукаєте за місцем для Ваших ощадностей, прийдіть до нас, де знайдете цей символ незрівняної безпеки.

MEMBER
SAVINGS AND LOAN
FOUNDATION

Є ріжниця ДЕ Ви щадите!

ПЛАТИМО 4% ДИВІДЕНДИ!

TRIDENT SAVING AND LOAN ASSOCIATION

1935 WEST 51st STREET CHICAGO 9, ILLINOIS Telephone: PRospect 8-5800

Member or the Savings and Loan Foundation, Inc., Sponsors of this Advertisement in Life, Look and Saturday Evening Post